

genija

TRAVČIČ

A black and white portrait of a man with a full, dark beard and mustache. He is wearing a dark suit jacket over a white shirt and a dark tie. He is looking slightly to the right of the camera with a serious expression.

OTOK IN
STRUGA

 e-knjiga.si

Genija d.o.o.
1000 Ljubljana, Litijska cesta 12/a
Telefon: 051 415 616
Splet: www.genija.com
E-pošta: info@genija.com

Ivan Tavčar
Otok in struga

Za založbo: Blanka Jarni
Računalniška postavitvev: Dubravko Gecan

©Genija, d.o.o.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

821.163.6-32(0.034.2)

TAVČAR, Ivan, 1851-1923
Otok in Struga [Elektronski vir] / Ivan Tavčar. - El. knjiga. -
Ljubljana : Genija, 2012

Način dostopa (URL): www.e-knjiga.si

ISBN 978-961-280-023-9 (ePub)
ISBN 978-961-280-024-6 (mobi)
260776704

Ivan Tavčar

Otok in Struga

2012

Tudi za brezplačne knjige veljajo avtorske pravice.

Vsa besedila na portalu e-knjiga.si so objavljena z dovoljenjem avtorjev, oz. lastnikov avtorskih pravic.* Pridobljena dovoljenja veljajo izključno za objavo in distribucijo na portalu e-knjiga.si. Ni dovoljen prenos e-knjig, besedil ali slikovnega materiala na druge spletne naslove, reproduciranje, distribuiranje, javna priobčitev, predelava ali druga uporaba v kakršnemkoli obsegu ali postopku.

Za osebno uporabo naše e-knjige lahko uporabljate neomejeno. Namesto nepooblaščenega razmnoževanja datotek vas prosimo, da vsako novo kopijo prenesete ali delite neposredno s našega portala. Na ta način boste prispevali k nadaljnjemu razvoju spletne knjižnice e-knjiga.si.

**za besedila, ki so v javni lasti dovoljenja za objavo niso potrebna. Javna last je oznaka za vsak izdelek, za katerega nihče ne uveljavlja lastniških pravic. Še vedno veljajo pravice za grafično podobo in računalniško postavitev knjig objavljenih na portalu e-knjiga.si*

Nekje na Slovenskem se vije precej mogočna reka med širokim poljem. Hudobna voda je to! Kjerkoli se zavije, zajeda se globoko v ilnato zemljo ter napravlja peneče vrtince. Dolgočasno olšje ji senči bregove. Če pa se iz dalje ozreš po tej vodi, zdi se ti, da je struga nalita s samim črn timer.

Prav pri bregovih raste loček ali gleno in tista resnata, povodna trava, ki se sedaj vzdiguje, sedaj zopet k tlom potaplja, kakor bi s svojim nemirom hotela pokazati, da tudi njej ni po volji mokro stanišče v temnih valovih.

Tu pa tam se iz ločka vzdigne povodna ptica ter leta, tožno kričeč, nad vodo. Le redkokje zagledaš ribo na vršini, samo, otožno, kot je vse otožno pri tej vodi. V globini pa preži tolsti som ter se sedaj pa sedaj s hruščem zažene za svojim plenom.

Tik levega obrežja vleče se prašna cesta, polna črnega prahu. Polje ob strani je obdelano s koruzo, glavn timer pridelkom nerodovitni krajini. Vsak trenutek te srečavajo lačni obrazi; vsak korak se ti odkriva revščina in beraštvo. Če pa se nad teboj razteza še sivo, oblačno nebo, imaš občutje, kakor da si v kraju, ki sta ga ravn timer smrt in lakota s svojo grozo prepluli!

Iz širnega polja se omenjena reka končno zavije v ozko dolino. Tam pa je krajina prijetnejša. Črni gozdovi se na obeh bregovih do visokih gorskih grebenov razprostirajo, med njimi pa napravljajo zelene senožeti, njive in vinogradi harmonične lise.

Ravno na istem mestu, kjer se reka skriva v dolino, postavili so naši predniki graščini podobno poslopje. Od nekdanj so tu gospodovali mogočni in premožni baroni s Struge, kakor so se po tem svojem, tik reke stoječem posestvu imenovali. Ali tedaj, ko se naša pripoved pričinja, je Struga skoraj podrtina. Njeno zidovje je razrito, odrgnjeno, rjavo rdečkasto in razpokano, da se je bati, da zleze poslopje vsak trenutek na kup. Na štirih oglih širokega grada tiče tanki stolpiči, na katerih so strešice sumljivo nagnjene, kakor da so se ti štirje stolpiči napili kislega vina in jih sedaj glava boli! Na dvorišču stoji kapelica, z visoko, kupoli podobno streho.

Krog grajskih zidov rastejo koprive in druga taka slaba zelišča. Gadje in kuščarji imajo tu notri svoja selišča. Za poslopjem se po hribu navpik razteza vrt, ki je bil morda nekdanj čedno in okusno obdelan. Ali sedaj poganja trava po peščenih stezah, in namesto rož in cvetja se šopiri trnje po gredicah. Kavke in sokoli, pod raztrganim ostrejšem gnezdeči, pojajo se nad poslopjem v zraku ter s svojim kričanjem napravljajo nemir. Človek pa se malokdanj prikaže iz žalostnega tega dvora. Ali vendar je istina, da se je še stanovalo na Strugi. Ti pa, ki so prebivali v njej, pretrgali so bili že davno vse vezi med svetom in med sabo.

Komaj četrt milje pod Strugo se dolina mahoma razširi. Sredi reke se očem odkrije precej velik otok, obraščen s smrekami, brezami in trepetlikami. Na tem otoku se dviguje ponosno poslopje, grad Otok. S svojimi stolpi in strmimi strehami je grad romantično krasen. Človeku, iz dalje to poslopje opazujočemu, pa se dozdeva, kakor da bi gledal ostanek iz srednjega veka, ki so ga mimo

hiteči časi tu pozabili. In vsak trenutek pričakuje, da prijezdi iz visokega portala tropa svetlih vitezov ali pa da se prikaže na balkonu v tesno obleko zavita gospica s širokimi, nagrbančenimi rokavi.

Moderne naprave okrog grada, lope in drevoredi človeka pač hitro v sedanost pokličejo. In če umazani grajski hlapci s kletvinami tolste konje na vodo pripode, raztopi se takoj tudi romantika. Mimo Otoka pa se leno vali voda, globoka in zeleno-temna. Nekoliko čolnov je privezanih pod vrbovjem in po vodni vršini se gonijo gosi, race in trije ali štirje mogočni labodje.

Lep kraj je to! In tem lepši se ti vidi, če si prišel na Otok mimo dolgočasne, podrte Struge!

»Namen moj je storjen! Čemu naj mi je še to pusto življenje? In kadar imaš te vrste v rokah, pretrgana je že nit mojega življenja! In sam jo bodem pretrgal ter povrnil stvarnici svoje atome!

Moj Bog, če bi bil dobil žensko, kakor so je zaželele moči kipečega mojega srca! Ali ti, Ana, bila si moje prekletstvo! Ti si tista žena, ki me vleče v pogubno globočino!

In – – ali si se le količkaj potrudila, da bi bila umela čutila moje duše? Vsak korak si mi ogrenila! In sedaj, ko se mi je življenja vsa sladkost odkrila, ko me vabi sreča od daleč, sedaj me zopet ti z nerazvezljivimi verigami tiščiš k sebi! Vse sem pozabil in vsakomur sem odpustil! Samo tebi ne odpuščam! In na robu groba imam edino to zavest, da te sovražim, sovražim!«

Grofinja Ana je vse to mirno prebrala, in z glasom, kakor da bi brala vsakdanje pismo ali pa račun svojega oskrbnika. Končavši pa je ponosno dvignila še vedno krasno glavo ter dejala mrzlo: »Eliza, kak fantast je bil to!«

Grofica Eliza pa ni odgovorila ničesar. Zamišljeno je trgala list za listom na leskovem grmu, ki je rastel tik klopi, na kateri sta sedeli. Ona pa se je razvnela: »Kak fantast! In s sovraštvom do mene je šel v smrt! Ali Bog moj mi je na pričo, da mi to sovrašтво

ne napravlja nikake skrbi! Sramoto je zapustil meni in svojemu otroku! Tako strašno sramoto! Da, tudi jaz ga sovražim, sovražim še sedaj, ko je že davno razpadel v svojem grobu! In če se spominjam tistega jutra, ko so ga tam doli konec otoka valovi bledega in z zeleno travo obvitega pripluli k produ, tedaj ga ni kota v moji duši, kjer bi tičalo najmanjše milovanje do tega grešnika! Gospod Bog ga je udaril s pravično svojo jezo! In zaslužil je smrt, katero je storil!«

»In kako je vse to prišlo?« vpraša Eliza. »Grof Milan je bil vendar tako resen značaj!«

»Kako je to vse prišlo? Tisti romantični nagibi, kateri so napravljali, da je bil slab gospodar, slab zakonski mož, slab oče svojemu otroku, ti nagibi so ga zapeljali, da je hladnokrvno prekorčil meje spodobnosti ter postal slabši od najbolj umazanega umazanih svojih hlapcev!«

»In kako je prišel v dotiko z ono rodbino?«

Grofinja Eliza je besedo »ono« poudarjala, potem pa še pristavila: »Saj ste bili vedno v silnem sovraštvu z onimi s Struge, če se ne motim!«

»V starem sovraštvu!« odgovori grofinja Ana. »Tam gori nekje pod Strugo tiči sredi vode gola skala. In nekaj se je stari baron zmisлил, da je k tej skali privezati dal čoln in da si je tam postavi leseno lopo. Stvar pa ni bila všeč grofu, Milanovemu očetu, ki je trdil, da je tisto skalovje njegovo. Vnel se je prepir in potem dolga dolga pravda. Ali končno so državni gospodje razsodili, da tista Pečina ali tisti otok ni ne otoškega grofa ne struškega barona, ampak edinole last državna! Zapravdala sta mnogo denarjev, ali pripravdala si samo strupeno sovraštvo! Struški pa je bil zvit lisjak ter je tiste pečine kupil od države in jih dobil v svojo last. Potem je na njih postavil lesen stolp, na katerem je vihrala velikanska bela

zastava s črnim grbom gospodov s Struge. In vsako jutro je prive-slal k temu stolpu ter časih tudi sprožil mala dva topa, s katerima je bil svojo trdnjavo oborožil. Stari naš grof pa se je jezil in penil, in najbolj tedaj, kadar se je tisto streljanje do nas razlegalo. Z ba-ronom s Struge se nikdar nista pogledala več. In ko je nekega dne blisk v tisti stolp udaril ter ga požgal in ga razdrobil, ni ta prigo-dljaj stvari čisto nič izpremenil. V grob sta nesla svoje sovraštvo!«

Na roko si nasloni težko glavo.

»Ali grof Milan je potem pozabil na tisto sovraštvo ter stopil s Strugo v tisto pregrešno zvezo, katera ti neznana ni!«

»In koliko časa je stvar tebi skrita ostala?« vpraša Eliza.

»Bog ve, koliko? Vselej, kadar je prišla spomlad, hotel je takoj iz mesta tu sem. In če nisem hotela, odšel je sam ter me pustil z otrokom. Tu na Otoku pa je lazil ves ljubi dan po smrekovih gozdovih in pri tem je nekdam staknil tistega revnega otroka. In menil se ni niti plemenite krvi, ki se je tudi po njenih žilah pretaka, niti starega njenega imena! Zapredel jo je v svoje pregrešne laži. Ker s Struškimi nikdar občevali nismo, ga ni poznala osebno. Tudi se je bila menda ravnokar povrnila iz samostana in sveta ni poznala čisto nič Delal ji je vse mogoče in nemogoče obljube ter jo kmalu imel v svojih pesteh. Končno jo je pripravil ob vse – – menda še celo ob pamet! Oj to so bili strašni dnevi, Eliza! Pomisli, ko se je vse to zvedelo! Ti ne znaš, kaj je trpljenje! Ti tega ne veš! Tudi jaz nisem vedela do tedaj!«

»In kako se je končno zvedelo vse?« vpraša Eliza tiho.

»Zvedeti se je moralo! Sedaj je od tedaj kaki dve leti. Spomla-di smo bili prišli tu sem. Nekega večera sedimo ravno pri čaju. Milan je bil čudno vznemirjen in razburjen. Na vsako vprašanje je ostro odgovarjal. Kar pride sluga in pove, da hoče mladi baron s Struge z gospodom govoriti. In v istini je takoj za slugo vstopil

baron Konstantin s Struge. Mlad človek je bil. Tedaj je bil ravno dokončal študije na univerzi ter postal zdravilstva doktor, kakor so si med zimo aristokratski krogi dopovedovali. Govorilo se je tudi, da ima čudne demokratične nazore. Jaz ga do tistega večera nisem poznala. Tedaj pa je hipoma stal v sobi, bled in razžarjenega pogleda. Milan je planil proti njemu ter ga s silo vlekel iz sobe in po stopnicah navzdol. Nekov kmet ju je potem videl ob vodi hoditi. Prepirala sta se in jezno kričala. Drugo jutro pa grofa ni bilo v gradu. Ali dva dni potem so valovi vrgli njegovo truplo tam doli na prod. In kakor mi je sedaj stvar jasna, končal si je sam svoje življenje!«

Nekoliko časa molči, kakor da bi ne mogla nadaljevati.

»Potem pa se je sodnija polastila reči in mladega barona s Struge so zaprli in dejali, da ga je on pahnil v vodo. In pričela se je tista grozna pravda. Po časopisih so vlačili naše pošteno ime, celemu svetu so pripovedovali ta ›roman‹, milovali mene, milovali mojega otroka ter trgali čast stari, plemeniti rodovini. Najmanjša stvarca ni ostala skrita! Vse, kar so ti smrekovi gozdovi doživeli, vse je moralo na jasni dan! In pa šele tista javna obravnava, h kateri smo morali priti jaz in vsi moji strežaji! Vse se je trlo k obravnavi ter vestno poslušalo, kako da je oženjeni grof z Otoka snubil baroneso s Struge. Oj to so bili trenutki! Barona pa so obsodili, da mi je umoril moža, ker so ga priče videle, da je pozno v noči hodil z grofom ob bregu ter kričal in prepiral se ž njim. Ponosno je trdil, da je nedolžen, in s ponosom se je podal v ječo!«

Po kratkem premolku nadaljuje: »Bil je v istini nedolžen, kakor to pismo priča. V pozni noči in malo trenutkov pred samomorom svojim ga je pisal Milan v kmetski koči. Drugo jutro ga je prinesel otrok v grad ter ga izročil oskrbniku. Oskrbnik Igla pa je bil na vse jutro pijan in zamešal je list med svoje račune ter

pozabil nanj. In šele čez dve leti smo ga dobili. Barona so takoj izpustili in pred nekoliko meseci je prišel v Strugo nazaj. Dobil je podrt dom. Stari baron je bil še pred obsodbo nagle smrti umrl, in dekle je zblaznelo, kakor pripovedujejo. Vsem pa so postavili nekovega kuratorja; zemljo so dali v najem, spodili družino, prodali živino in denar zaračunili Bog ve kam. Oglašali so se tudi dolžniki in gospodarili, da je bilo groza. Sreča je, da ima rodbina nekov denarni fidejkomis, katerega se dotakniti niso mogli. Mladi živi sedaj sam za sé, lazi po gozdovih in smradljivih kmetskih kočah ter zdravi umazane bolnike. Nikjer ga videti ni! Olikano družbo sovraži ter se je ogiblje. Žalostno življenje!«

Razsrdila se je ter zmečkala list v roki: »In to, to vse je zakrivil ta človek! In meni očita moje obnašanje! In še iz groba me sovraži! A tolažim se, da ga je že dohitela pravična božja jeza!«

Molče je zrla potem tja pred se. Eliza pa je dejala mehko: »Hladno je, pojdiva v sobo! In tudi mrak že nastaja!«

Vstali sta ter odšli z vrta. Pri klopi v leskov grm pa se je usedel slavec ter zapel žalostno pesem o nesrečni svoji ljubezni. Voda pa je šumela mimo ter s šumenjem morda pripovedovala drobni ptici o nesrečni ljubezni, zavoljo katere si je nekdam grof Milan končal sam svoje življenje.

II

Drugo jutro potem je sonce prijazno sijalo čez otoško graščino. Ponoči je deževalo in po drevesih so se še vedno lesketale debele kaplje. Po grajskem vrtu sta se zopet sprehajali grofinja Ana in njena sestra grofica Eliza. Več let že ni bilo gospode v grad. Letos, ko so tisti žalostni spomini že nekoliko pozabljeni bili, prišla je grofinja Ana ter povabila k sebi tudi sestro Elizo. Le-tá je bila pred letom postala vdova, in morila jo je še vedno bolest po mrtvem možu. Bil je v visoki vladni službi; zastopal je vlado dolgo vrsto let v deželi, skoraj na meji ležeči. Eliza pa je bila z radostjo sprejela povabilo svoje sestre ter s svojo hčerjo prišla na Otok. Na deželi, v prijetni naravi upala je zdravila potrti svoji duši. – –

Tudi drugo jutro potem sta torej grofici hodili po vrtu ter si tožili svoje gorje. V sobi, v stolpu tik vode stoječem, pa sta tedaj pri oknu sloneli domača kontesa Serafina in sestrična njena, kontesa Lucija. Mladi in komaj iz otroških let dorasli nista vedeli, kaj da je žalost. In spominov preteklih, ki bi ju bili morili, tudi nista poznali. Glasno govoreč zrla sta v temno vodo pod sabo, ki se je ravno pod oknom vrtela v velikanskem krogu ter sukala velike pene po svoji vršini. Kruh sta metali ribam, da so se s hruščem trgale zanj. V prvem tem jutranjem delu pa ju je premotil nekdo,

na kojega nista čisto nič mislili. Onstran ob bregu prikazal se je namreč ravno tedaj človek, na konju sedeč. Počasi je prijezdaril iz smrekovega gozda ter leno sedel v sedlu. Živinče, katero je jezdaril, bilo je koščeno, stegnjeno in, kakor je bilo videti, slabo rejeno. Jezdec bil je visoke postave in širokih pleč; obleka pa se mu je videla, kakor da bi pogrešala strežaja, ki bi iztolkel prah iz nje. Široki klobuk, ki si ga je bil nizko čez čelo potisnil, pa je bil že tako odločno star in umazan, da se je moralo to prvi hip opaziti. Konj in jezdec sta se med potom v mokrem gozdu oškropila z blatom, tako da sedaj nikakor nista bila v stanju, pri mladem ženstvu romantičnega vtisa napravljati.

Leno je bil torej prijezdaril iz gozda. Začuvši smeh dekliški, pa se je takoj stegnil v sedlu in, obrnivši se proti stolpu, kontesama pokazal svoj obraz. Temna brada mu je obsenčevala od sonca zarjavelo lice; pod čelom pa so se mu žarile svetle oči. Opazivši gospodo, je takoj dvignil bič ter udaril z vso silo po konju. Živinče, nepričakovano udarjeno, vzpelo se je ter divje povzdignilo glavo. Ali potem se je spustilo v oster tek in, kakor bi trenil, je čudni ta jezdec zopet zginil mimo grada v smrekov gozd. Gospici sta bili umolknili.

»Kdo je to?« povpraša kontesa Lucija.

»Zvedeli bodeva takoj!« Kontesa Serafina je pristopila k mizi in pozvonila. V sobo je prihitel strežaj. Vprašanju, kdo da je bil jezdec, odgovoril je, da je moral biti edinole baron iz Struge.

Ko je strežaj odšel, dejala je domača kontesa veselo: »Kako krasno! Sedaj tega pustega svetnika doma ne bode! Bog ve, kam gre v goro zdraviti kakega kmetskega bolnika. Medve pa si sedaj lahko ogledava tisto Strugo in kar je v njej! Doma ga ni in čisto sva brez skrbi!«

»Saj res, saj res!« hitela je kontesa Lucija. »Le urno in skrivno čez vodo, da naju nihče ne bode videl!«

Bili sta mladi, lahkoživni, in kar jima je v glavicah vzkipel, izvršiti se je moralo takoj. Urno sta se napravili, na mizi pa pustili list, v katerem je bilo povedano, da sta se šli sprehajat. Potem sta tihotapno šinili po stopnicah, čez vrt po skrivni stezi in čez most na óno stran v smrekov gozd. Tam sta se usedli na mah in se otročje radovali, da se jima je skrivnostni ta izlet tako lepo posrečil.

Po slabi poti sta odšli proti Strugi. Ponočno deževanje je bilo napravilo mnogo blata. Če sta hoteli priti s suho nogo dalje, morali sta laziti po gošči. Umazali sta si dolgo obleko in tu in tam je kaj tudi na trnju ostalo. Ali vedno sta se smejali in nobeni ni prišlo na misel, da bi se vrnila.

»To bode mama gledala, ko naju ne bode nikjer!« izpregovorila je Serafina.

»To naju bodo iskali! Vsi strežaji bodo morali prelaziti gozdove!« smejala se je Lucija.

»Morda mislijo, da sva padli v vodo!«

»To bode lep dan danes!«

»Že davno sem hotela videti to Strugo!«

»In ta baron, ali si videla, kako je bil umazan?«

»In na kakem konju je sedel!«

»In kako je gledal, ko je naju opazil!«

»To pa vem, da se boji ženskih, ta divjak! In kako gleda!«

»Bog ve, kako gnezdo ima na tej svoji Strugi!«

»No, pa saj vidiva kmalu!«

Pot se je zavila v hrastov gozd. Okrog nje so rastle visoki, stari hrasti, obraščeni s tistim dolgim, nitkastim mahovjem. Žolne so tolkle po njih in kolibarji oglasovali se po vejah. Dekletoma pa

se je tu silno krasno zdelo, in prišli sta takoj do sklepa, da so taki sprehodi mnogo lepši kakor pa tisto lazenje okrog pod sitnim nadzorstvom.

Ko sta stopili iz gozda na ravan, ležala je Struga pred njima. Struga s svojo podrtijo! Melanholičen vtis, ali tudi romantičen!

»Poglej, kako romantično!« je vzkliknila kontesa Lucija, ki se je bila napila iz romanov navdušenja do romantike.

»In cerkev imajo tudi!« pristavila je Serafina. »V to morava tudi! No pa saj pregledava vse, ker tako ni nobenega doma!«

»Kakšen kruljav strežaj morda!« dejala je še Lucija.

»Ali ta bo naju še vesel, ker tako vse leto ne vidi človeškega obraza!«

Nikogar ni bilo opaziti v zapuščenem poslopju. Na širokem dvorišču je stalo nekaj vozov. Srčno sta šli skozi široka vrata. Tam pri hlevu je ležal na verigi priklenjen pes. Ali bil je tako star, da še vstal ni, ko sta se mu prikazali gospici.

Nekoliko piščet je greblo po dvorišču, potem pa se kokodakáje razpršilo na vse strani.

Človeka ni bilo videti nikjer!

Po strehah so kričali vrabiči, kakor bi oni sami bili vznemirjeni po nenavadnem obisku. Končno je nekje na koridoru se prikazal mlad hlapec ter pomolil razmršeno svojo glavo čez zid, raztegnil široka usta in – – zopet izginil.

»Vidiš, da ni nikogar doma!« izpregovorila je grofica Serafina veselo.

Kontesa Lucija pa je pristavila: »Sedaj pa kar pričniva in preglejva vse! Lahko bi se zgodilo, da pusti gospod baron prikrevsa s svojim konjem nazaj, in potem je konec najinemu veselju!«

Glasno smeje sta korakali čez dvorišče.

»Lucija, glej cerkev!«

»Torej najprej v njo!«

Grajska ta kapelica bila je videti kakor širok stolp, katerega so na vrhu z majhnim dimnikom pokrili. Lesena streha je kapala na vseh mestih od ostrešja, in železni križ vrhu stolpiča, dimniku enakega, postavljen, bil se je med časom prevrnil in je sedaj visel žalostno navzdol.

Vrata kapelična so bila na stežaj odprta. Gospici sta vstopili. Iz mračnega prostora pa sta skozi ubito okno pobegnila plašna goloba, ki sta gnezdila nekje v zapuščenem svetišču. Mali oltar bil je v razpadu, svetniki na njem pa polomljeni vsi. Ta ni imel roke, drugi nekaj obleke ne! Tudi črna slika v razpadlem okviru je bila raztrgana.

Vzgojeni v veliki pobožnosti, sta takoj pokleknili ter molili nekaj časa. Potem pa sta pristopili k ploščam, v steno vzdanim, katere so pravile, da so tu pokopani ti in ti struški gospodje, ki so bili v življenju to in to ter so izvršili ta in ta spomina vredna dejanja. Pred vsako ploščo pa sta se mudili in iz čudne stare nemščine kovali in ugibali, kar je bilo zapisanega.

Ko pa sta se ravno zamislili in pogrezali v ploščo, ki je svetu oznanjevala življenja čine slavnega gospoda Eberharda, barona iz Struge, prebudilo ju je zoper vse pričakovanje smejanje, sladkozveneče. Plašni sta odskočili ter pustili gospoda Eberharda na plošči.

Na pragu pri vhodu je stala ženska, morda kakih deset let starejša od kontes. Bila je krasna! Okrog smejočega obraza so se ji usipali kodrasti lasje, in bela obleka okrog vitkega telesa dajala ji je prečuden vtis. Kakor podoba iz pravljice bila se je hipoma prikazala! V naročaju nosila je polno butaro cvetja in rož, da je bila

njena podoba še bolj poetična. Ali iz oči ji je šinil časih nenaraven ogenj, ki pa je takoj zopet ugasnil in zginil pred isto mrtvostjo, ki jo nahajamo v pogledu blaznih oseb. In blazna je bila tudi v istini.

Sladkozveneče se je smejala in njeno oko je z dopadenjem zrlo na tujki, ki sta tako nepričakovano vsilili se v njeno selišče. – –

Kontesi, videč, da je samo ženska, pomirili sta se takoj, dasi sta bili v prvem trenutku nemalo osupnjeni. Kontesa Serafina izpregovorila je srčno: »Hoteli sva pogledati to kapelico!«

Ali tujka se je vedno smejala, potem pa pristopila k njima ter vestno opazovala njuna obraza.

»In kako ti je ime?«

»Serafina!«

»In tebi?«

»Lucija!«

»In jaz sem Zora! Ali vaju sem težko pričakovala!«

Stopile so iz svetišča na dvorišče.

»Tiho sta prišli kakor sončni žarek! In tako bode nekega dne prišel tudi on! Tako tiho, kakor pade jesenski list od veje. Ali jaz ga bodem vendar takoj čutila in naproti mu hitela! Sedaj pa pojdimo na vrt! Časih me boli glava, kakor bi mi razsajala huda nevihta po njej! Ali kako ti je že ime?«

»Serafina!«

»In tebi?«

»Lucija!«

»In jaz sem Zora!«

Obmolknila je ter se tja v dan smejala sama pri sebi. Tedaj pa sta kontesi videli, da je blazna. Plaho sta se spogledali, a v srcih čutili sta prvi kes, da sta se odločili na današnji pot. – –

Obhodile so vse puste steze opuščenega vrta. Blazna baronica je trgala cvetje ter ga metala v svoj naróčaj. Vmes pa je govorila zmedene svoje besede.

Dospele so konec vrta. Iz zida se je bil odkrušil velik kos, tako da ga na tem mestu ni bilo težavno prekoračiti.

Zora je takoj splezala čez ozidje ter hotela, da morata spremljevalki za njo. Zdihuje sta ubogali kontesi. Takoj za vrtom na pogorskem pobočju je tičala podružna cerkev. Okrog nje je ležalo malo in revno pokopališče.

»In kje si ti doma?«

»Na Otoku!«

»In ti?«

»Tudi na Otoku!«

»Ali imate lep vrt?«

»Imamo!«

»Pridem gledat! Kadar Konstantina doma ne bode, tedaj pridem! Da ne bode vedel! Tedaj pridem in po vašem vrtu bomo hodile!«

In zopet se je dobrodušno smejala. Korakale so čez pokopališče. Leseni križi so bili strohneli in kosci so ležali po gomilah. V kotu za cerkvijo bil je otrokov grob. Nad njim v zidu je poganjal bezgov grm, napravljaj mu senco ter ga vsako spomlad obsuval s svojim dišečim cvetjem.

Zora pa je položila prst na ustni ter izsula iz svojega naróčaja cvetje na malo gomilo.

»Tiho, da ga ne prebudimo! Tu spi! Vzeli so mi ga in sedaj tu spi! Pozimi ga pokrije bela odeja, beli sneg, in vendar prespi tu vsako zimo!«

Tožno je nagnila glavico.

»Vedve ne vesta, kako krasen je bil. Ali vzeli so mi ga ter ga prinesli tu sem. In sedaj že tako dolgo spi. Pa saj se prebudi, saj mi je to povedal brat Konstantin, in brat Konstantin ve vse!«

Potem so se zopet povrnile na vrt. Zora je zamišljena stopala pred njima.

»Nekaj me peče okrog srca in glava me vedno boli. Če sonce sije ali dežuje, glava me vedno boli!«

Ko so dospele do vrtnih vrat, kjer je železna ograja mejila vrt od dvorišča, vprašala je zopet: »Kako je že tebi ime?«

»Serafina!«

»In tebi?«

»Lucija!«

»Vidiš, Lucija, vzeli so mi ga ter ga dejali v zemljo, Ali veruješ, da se prebudi in da se povrne zopet k meni? Ali to veruješ, Lucija?«

In ostro je uprla oko v dekleta.

»Jaz ne vem,« odgovorila je Lucija tresoče. – –

»Ti ne veš! Ti ne veruješ! Moj Bog, in ti, ali veruješ?«

»Jaz,« dejala je Serafina, »jaz verujem!«

»Jaz tudi verujem, jaz tudi!« In veselo ali skrivnostno je pristavila: »Pa prišel bode tudi moj Milan! Ali o njem vama ne smem ničesar povedati, ker Konstantin pravi, da svet ne sme vedeti, da se imava rada, moj Bog, tako rada!«

»Medve morava sedaj domov!« izpregovorila je Lucija boječe, ko so stopile z vrta na dvorišče.

Ona pa je tožno pobesila glavico.

»Vedve gresta – – a jaz ostanem sama!«

In še bolj mrtvo ji je postalo oko in pri sebi je ponavljala: »Sedaj gresta! Sedaj gresta!«

Tedaj pa je skozi vrata pri dvorišču pridirjal baron Konstantin. Pred hlevom je ustavil koščeno, penasto svoje živinče. Nekje iz hleva je prikrevsal kruljav hlapec ter prevzel gospodovega konja in ga odpeljal.

Baron se je ozrl po dvorišču. Zapazivši tujki, pokrila mu je mračna senca obraz.

Urno je pristopil k družbi ter si odkril glavo. Kontesama je zalila rdečica lice in v zadregi sta bili.

»Vidite, to je brat Konstantin!« vzkliknila je baronica Zora. »In ta, Konstantin, je Serafina, in ta Lucija! Danes sta prišli in z mano sta po vrtu hodili!«

Nobena črta se mu ni premaknila na zarjavelem obrazu. Oko njegovo je mrtvo zrlo čez tujki, kakor da bi ju tu ne bilo.

»Hoteli sta pogledati to bivališče, kontesi,« dejal je s komaj zakritim sarkazmom, »a moja krivda ni, če nista dobili tiste romantike, katero sta brez dvombe pričakovali. Pri nas je prozaično vse, in poezija na Strugi ne poganja svojih cvetov. Življenja železna pest nas je premetala in sedaj je vse podrto, vse razrušeno, vse mrtvo!«

Konteso Serafino je sarkastična ta govorica takoj raztogotila.

»Gospod baron,« dejala je, »sprehajali sva se v gozdu in dospeli tu sem. Hoteli nisva nikogar žaliti, ko sva stopili tu noter. Dvorišče je bilo odprto! Romantike pa,« pristavila je z ostrim podarkom, »tu nisva pričakovali nikake!«

Blisk mu je šinil iz očesa. Hotel se je razvneti. Uprl je pogled na njo tako srpo, da je takoj plašno obrnila obraz od njega. A potem je odgovoril mirno: »Kakor vidite, bilo je prav tako! Romantično

bi morda bilo, če bi se mi, ki smo si tujci, sedaj prepirali med seboj!«

Spremljal ju je do dvorišča raztrganih vrat ter se poslovil z lahkim poklonom.

Kontesi pa sta plašno odhiteli po slabem potu. Ali prav odločno sta se kesali, da sta se namenili na čudni današnji obisk.

IV

Približevala se je jesen. Na Otok je prišlo nekaj znanih gospodov. Vzbudilo se je hipoma hrupno življenje. Prej skoro smrtnotih hi dvor napolnil se je čez noč s šumom in hruščem.

Prvi je bil prišel grof Lindenholz. Tanka dolga prikazen, postavljena na tanke dolge noge. Če se je na obrežju otoškem sprehajal, videti je bil kakor flamingo iz afrikanskega močvirja. Dve strasti je imel ta grof. Bil je v sebe strašno zaljubljen. No pa to je strast, ki ni redko sejana po božjem svetu! A da je v sebi občudoval velikega umetnika in da je s svojimi skicami preganjal ves svet, to se je že teže prenašalo. Lazil je po gozdovih z barvami in mazilci v predalu, strašil pastirje ter risal danes to, jutri ono drevo. Govoril je veliko, a neslano. Pravilo se je, da se je bil čez zimo zagledal v domačo grofinjo. A sedaj je bil prišel na Otok z namenom, da bi jo izvabil iz vdovskega stanu. Imel je tenak organ in rad je kričal v družbi.

»Kriči kakor pav!« trdil je baron Nebelberg, ki se je bil takoj za grofom oglasil na Otoku. Ta baron je bil, kakor se je vedelo in sploh govorilo, skoraj popolnoma blazen. Ko je bil prišel na Otok, bilo je njegovo prvo dejanje, da je skozi vežo prijezdaril

na suhorebrnem konju v družinsko sobo ter prestrašil pri južini sedeče hlapce in dekle.

Nekega dne pripeljal se je tudi vitez Trd, ud stare plemenitaške rodovine. Nekje na Slovenskem je imel majhno, zadolženo posestvo, na pokopališču pa kos zemlje, na kateri so se pokopavali izključljivo samo udje iz njegove rodovine. Nekdaj so pokopali revno kmetico tako, da je z nogami sezala že na aristokratsko pokopališče. Naš vitez Trd se je o tem tako razsrdil, da so jo morali prekopati in v drug kot zagrebsti, ker to bi vendar strašno bilo, če bi v sosedstvu tako čistega pokolenja spala večno spanje ženska, ki je bila samo kmetica! Ta eksemplar je bil torej tudi prišel ter postavil svoj šotor na Otoku. Nosil je vedno rokavice in malo je govoril. S seboj pa je vitez Trd privlekel dolgočasnega svojega sina Rudolfa. Ta sin je bil v majhni uradni službi, a upal je pri starem svojem imenu na lepo kariero. Z mrtvaško bledim svojim obrazom, kateremu je čepel v sredi mogočen, zakrivljen nos, in s pustimi lasmi, ki si jih je okrog mogočnih ušes česal v dolga dva repa, bil je mladi ta človek, oblečen v moderno obleko, tipus prave dolgočasnosti. Če si ga pogledal, zdel se ti je kakor živo pokopališče, ki se je leno vlačilo okrog.

Prišla sta tudi dva vojaka. Eden je bil grof Egon, bratranec grajski gospici, drugi pa prijatelj njegov, katerega ime pa ni važno. Ta dva sta s sabljami rožljala po pesku ter mladim dekletom pravila, kar jima je le prišlo v možgane. Grof Egon je bil lep, a surov človek; znan pretepač, ki je pri najmanjši priložnosti takoj pograbil po orožju. Čez desno lice se mu je skoro do ušesa vlekla dolga brazgotina, katero je bil iztaknil v častnem dvoboju, kakor je rad pripovedoval. Bil je silno močan. Nekdaj, ko je ponoči lazil za kmetskim dekletom, napadli so ga štirje kmetje; a s polenom je otepel in razgnal vse, tako da se ga od tedaj ni lotil nikdo več.

Končno moramo še povedati, da je bil tu še baron Jurij Bontoux, največji lenuh svojega stoletja. Tudi ta je bil nekaj v sorodu z grajsko gospo. V svoji mladosti se je bil priženil v bogato aristokratsko hišo ter nekrasni ženi prodal lepo svoje telo. Živel je potem za denar svoje žene, dokler ga niso z mesečno plačo odpravili. Potlej je živel pozimi v mestu, poleti pa pohajkoval pri prijateljih okrog. In če mu je ravno denar pošel, priplazil se je ponoči do svoje žene ter ji s prilizovanjem izvabil, kolikor je hotel. S polnim žepom pa jo je takoj zopet odpihal ter prijateljem pripovedoval, kako da je njegova »stara« srdito nespametna.

To je bila družba, katera je tedaj hrumela po Otoku. Moralična njena notranja vrednost ni bila Bog si ga vedi kako velika. A živeli so v radosti, jahali, vozarili se, veslali s čolni po reki, ribarili s trnkom ali pa zahajali s psi na lov.

Grof Egon je dobil od domače grofinje milostivi ukaz, da naj napravi vsak dan program. Postal je nekakov dvorni maršal in napenjal je dan za dnem vso svojo fantazijo, da bi iztaknil kaj novega. Ponoči na vodi so zažigali bengalični ogenj, izpuščali rakete, podnevi streljali na tarčo in počenjali so Bog ve kaj vse še.

Prve dni meseca septembra napovedal je grof Egon velikanski lov na planinah in rebrih, razprostirajočih se nad Otokom. Na vse jutro so se zbrali hlapci na dvorišču ter krotili cele trope psov, lajajočih in po divjačini hrepenečih. Vse je bilo krasno urejeno. Ženstvo se je usedlo na vozove, v katere so bili vpreženi prozaični voli, da bi vlekli gospodo navpik po slabih hribovskih kolovozih. Med smehom in radostnim govorjenjem odrinili so v goro. Ko pa so prišli v grič, ponehala je govorica, ker ženstvo se je kmalu utrudilo od počasne vožnje in vednega suvanja tja in sem.

Dospevši do »zbirališča«, razkropila se je vsa družba po prostorih. Potem pa so se razpustili psi in pričelo se je tisto divje

lajanje in razgrajanje v gori, ki je na vse jutro budilo nedolžno žival k smrtonosnemu pehanju.

Kontesa Serafina dobila je svoje mesto pod majhno pogorsko senožetjo na razpotju, od koder se je videlo v dol ravno na Strugo in zapuščeni njen vrt. Nekaj časa je poslušala, kako so psi gonili. Potem pa se je je lotil dolgčas. Graciozno svojo puško je naslonila ob drevo, sama pa se usedla na mah ter se veselila jutranjega zdravega zraka. Sesvaljkala si je cigareto ter počasi vlekla dim iz nje. Njena mlada glavica pa se je pri tem zamislila in pred duha ji je stopila podoba barona iz Struge. Lucija je trdila, da je čeden človek, ali ona tega ni pripoznala. Da ni čeden človek, to je kontesa Serafina vedela gotovo. Ali bil je tudi surov, umazan in v vedenju prav kakor kmet in še hujši! – –

Tedaj je prišel po poti grof Egon. Orožje je bil vrgel čez ramo in počasi je korakal proti dekletu.

»Ničesar ne bode! Vse se je obrnilo na drugo stran! Ti prekleti psi!«

In jezno je vrgel puško v travo, sam pa se usedel v dekletovem obližju.

»Tam sem slonel ter zrl v jasno jutro. Pa se me je polotil dolgčas, in sem si dejal: poglej, kaj počenja sestrična Serafina!«

Ulegel se je z glavo v rosno travo in, ko je dekle dejalo, da bi mu utegnilo škoditi, odgovoril je lahno: »Vojaku taka stvar ne škoduje! ali odpusti, da se ne vedem kakor v salonu. Tako ležati in gledati v modro nebo, zdi se mi poetično. Ta poetičnost je moja nesreča ter me dela slabega vojaka. Ali kadar zrem v modro nebo, sem srečen, kakor bi zrl v najčistejše žensko oko. In tvoje oko, Serafina, je tudi tako modro nebo, da bi človek vedno hotel zreti vanje!«

Te besede je govoril mehko, kipeče, ali vendar niso napravile zaželenega vtisa.

»Egon,« odgovorila je kontesa ostro, »lepo te prosim, nikar mi ne izpridi lepega jutra! Te tvoje podobe in fraze poznam že vse! Modro oko, modro nebo! Potem prestopiš k jutranji zori in k rdečim mojim licem ali pa k zlatim sončnim žarkom in bleščečim mojim pogledom! Moj Bog, dragi mi bratranec, ali še nisi opazil, da me s takimi besedami dolgočasiš!«

»Serafina,« vzkliknil je ter se vzdignil iz trave, »in ti mi ne veruješ, da mi prihaja vse to iz srca!«

»Iz srca,« in smejala se je, »iz srca! Egon, ne postani mi melanholičen! Ali dozdeva se mi, da si danes pripravljen k naskoku! Bolje bode, če napraviva midva jasnost med seboj! Po naključbi sem dobila v roke pismo grofinje, tvoje matere, ter iz njega ugani-la skrivne namere, katere kujeta tvoja in moja mama. Te namere tičejo se mene in tebe, Egon! In ne motim se, če tvoj prihod na Otok devljem v zvezo z onim pismom. No, pa vedita ti in tvoja gospa mama, da je škoda časa in da ne bodem nikdar hotela postati to, kar je tvoj prihod tu sem nameraval. To sem ti povedala, da se ne bodeš trudil več in da mi ne bodeš več kalil mirnih trenutkov z nepotrebno svojo poezijo!«

Planil je kvišku.

»Serafina! Ti me ne bodeš nikdar ljubila!«

»Nikdar!«

»No, to bomo videli! Vse ob svojem času! Ženske ste mehke stvari in čez noč se izpremeni vreme v vaših srcih.

Črni oblaki sovraštva izginejo in posije sonce ljubezni! No, bomo videli!«

Dejal je čez prsi roki in zrl ji v obraz.

Ali kontesa ni povabila pred njegovim pogledom oči.

»Sedaj poslušaj, Egon, kaj ti bodem še povedala! V tem trenutku se vedeš, kot bi bil Bog si ga vedi kak tiran, pred katerim se uklanjajo vse ženske. Prej je bilo tvoje govorjenje – fraza, a sedaj je tvoje vedenje – fraza. Moj Bog, grof Egon, ali še toliko o sebi ne veste, da pri vseh svojih pretepih in dvobojih nimate prav nikake energije!«

Kri mu je zakipela v glavo.

»Nikake energije! Serafina! To je ostra beseda! Tvoje srce torej hrepeni po energiji, in ti si morda še tako dete, da se ti vsako noč sanja, da si kraljična v pravljici in da te vsako noč prihaja reševati energičen knez iz oblasti kakega hudobnega čarovnika! Uboga kraljična!«

Takoj so se mu pomirili valovi jeze in dejal je z mirnim glasom: »No, pa da bodeš videla, sestrična Serafina, da imam tudi nekoliko energije, potem ti mirno, priljudno, ponižno in nekoliko trenutkov prej, kot se bo stvar izvršila, da bodem takoj sedaj poljubil tisto jutranjo zoro na tvojem licu, ali če hočeš še bolj poetične podobe, da bodem poljubil tisto pomladansko cvetje, katero se je razcvetelo na tvojem obrazku!«

»Egon!« vzkliknila je srdito. Ali kakor blisk je bil pri njej. Že jo je bil objel in že je hotel poljubiti njeno lice – kar mu nekdo položi roko na ramo. Plašno je odskočil od dekleta ter se jezno obrnil po človeku, ki ga je iztaknil v tako čudnem položaju. Ta človek pa je bil baron Konstantin s Struge! Kontesi je šinila kri v obraz, da ni vedela, kaj bi počela. Grof Egon pa si je pomagal s sarkazmom.

»Kdo je ta mladi mož, Serafina?« vprašal je impertinentno. »Gotovo kak učitelj iz obližja?«

Baron pa se ni raztogotil.

»Čemu učitelj?« odgovoril je mrzlo. »Da človek ve, kako se mu je vesti slabotni ženski nasproti, ni treba, da je ravno učitelj! Kontesa, v dolu se zbira družba, morda dovoljujete, da vas spremim tja? Videti je, da mladi ta gospod ni varen spremljevalec mlademu dekletu!«

»Gospod!« raztogotil se je grof Egon. »Gospod, kdo vam daje pravico z menoj na tak način govoriti! Jaz sem Egon, grof ...«

Imenoval je plemenito svoje ime.

»In jaz sem Konstantin, baron s Struge. Sedaj, ko sva se seznanila, pa menim, da je čas, da se ločiva. Kontesa!«

Stopal je po poti navzdol. Rdeča kakor roža stala je pri strani. A ko je storil prvi korak, bila je takoj tik njega. Govoriti ni mogla in bala se ga je tudi. Ali pri Egonu bi ne bila ostala za vse življenje ne. Srdila pa se je vendar, da je ravno ta baron, ta tujec, moral jo videti v takem položaju! In kako jo je gledal, skoraj očitajoče, kakor da bi bila ona kaj zakrivila! Tudi baron ni govoril in nikdar se ni ozrl po njej. Sedaj pa sedaj je odtrgal list na grmovju pri poti ter ga zmel med prsti. – –

»Tu zavijete okrog hriba in pred sabo imate svojo družbo! Jaz moram nazaj! Tu gori je padel kmet z drevesa ter si zlomil roko! Poklicali so me! Mudi se mi torej!«

Lahno se je priklonil. Tudi kontesa je hladno nagnila svojo glavico. Ali izpregovorila ni besedice hvale. V njeni aristokratski duši je zakipelo! Potomec stare plemenitaške hiše, a sedaj lazi po umazanih kočah ter streže umazanim kmetom! In sedaj srdila se je še bolj, da jo je moral ravno ta človek iztakniti v takem položaju!

Odhitela je navzdol. Kjer se je steza zavila okrog hriba, obrnila se je še enkrat. Baron je hitro stopal navpik in visoka njegova postava se je ostro črtala od zelenja. Potem pa se je spustila v dol

ter vsa spehana prihitela k družbi. Povpraševali so jo po Egonu. Dejala je, da pride za njo, ter diplomatično prikrila notranjo razburjenost.

Baron Konstantin pa je v tem prišel do mesta, kjer je bil poprej motil grofa Egona v njegovi energiji. Ta je hodil po stezi sem in tja, pestil roki ter govoril polglasno. Imel je zavest, da je srdito razžaljen, tako razžaljen, da se mora preliti nekaj krvi.

»Dobro, da pridete,« rekel je jezno, ugledavši barona. »Pričakoval sem, da se povrnete! Ker to veste sami, da stvar tako končana ni! Razžalili ste me na moji časti, in sedaj je nama odprta le ena pot. Upam, da veste, kaj hočem, gospod baron!«

Mirno je odgovoril baron: »Vi hočete imeti svoj roman! Ali povedati vam moram, grof, da na moji strani ni nikakega vzroka, da bi vam storil to veselje!«

Usedel se je na hrastov obrobek tik steze ter nadaljeval: »To se vam bode čudno dozdevalo! Vi ste brez dvombe iz stare rodovine, in tisto dobro, katero je storil morda prvi vaših prednikov, uživata vi še sedaj. To dobro so uživali že tudi vsi vaši predniki, tako da je sedaj že preplačano na stotero načinov. Vidite, na plemenitastvo jaz ne dam ničesar in kot zdravniku mi je znano, da se po plemenitaskih žilah pretaka ravno ista kri kakor po žilah beračevih. Morda še slabejša! Da je bil moj oče baron, ni moja krivda. Ali zavoljo tega nimam vzroka, da bi z vami šel na dvoboj! Kot zdravnik tudi vem, kako draga mašinerija je to, kar imenujemo človeško telo, in koliko inteligence je morala napeti priroda, ko je pognala plemenito to rastlino! In kaj sem vam napravil takega? Tu napadate dekleta kakor kmet svojo ljubo ter jo pred vsem svetom hočete poljubiti, kakor se poljubuje pastirica na paši! A sedaj pravite: moja čast je žaljena! Čast! Ako je vaša čast privezana na tako malenkost, potem je kakor kaplja na listu in vsaka sapica jo

mora otresti. Jaz imam boljše pojme o svoji časti in vaša prijatelja trgala bodeta brez uspeha podplate, če se hočeta potruditi v raztrgano mojo baronijo! Dobro jutro, gospod grof! Tam gori je padel umazan kmet z drevesa in si zlomil roko. Sedaj so me poklicali, da mu jo uravnam. Mudi se mi torej! Z Bogom!«

Vstal je ter urno odšel. Grof pa je strmeč gledal za njim. Tako hitro je govoril, da mu ni mogel v besedo seči. In to, kar je govoril, bilo je tako čudno, tako silovito, da je Egonu pretreslo vse možgane. Sklenil je roki ter dejal: »Moj Bog – – in to je baron!«

Glasno se je zasmel: »Kakor psa ga premlatim, kjer ga prvič zalazim! Kakor psa!«

V

*Ach nur ein Herz, nichts weiter, wird zerrieben,
ein Leben nur, nichts weiter wird zersplittert;
sonst alles geht wie vor, so nachher wieder.*

Friedrich Rückert

Drugi dan po lovu, popoldne, sedeli so baron Bontoux, viteza Trda, oče in sin, ter grof Egon v senci pod košatim kostanjem. Ženstvo z blaznim baronom Nebelbergom šlo je na obisk v Strmolski grad k ondotnemu grofu. Lindenholz pa je risal v gozdu.

Srebali so črno kavo in pušili drage cigare, da se je dima aromatični duh razširjal po senci.

»Prijatelji,« izpregovoril je baron Bontoux, »prijatelji, dragi mi prijatelji, ali ne čutite ničesar?«

»Kaj naj bi čutili,« odgovoril je grof Egon, »če ne neovržljive resnice, da si ti silno dolgočasen človek, moj dragi!«

»Vidiš, duša,« dejal je baron dobrovoljno, »ti si tačas, kar sva tukaj, napravil že toliko vodenih dovtipov, da bi ta reka preplula otok in grad, če jih izpustiš v njo. Ali vendar, prijatelji, ali ničesar ne čutite?«

Zaspano je pogledal po vrsti vse.

»Ali v istini ničesar ne čutiš, trdi moj vitez, in vi, mladi sodnik, in ti, slabi vojak, ki se kličeš za grofa Egona? Pri vseh bogovih, ali ničesar ne čutite?«

Zviral se je po stolu, puhnil dim skozi nosnici in raztegnil roki.

»Moj Bog, ali ne čutite, da postaja to življenje dolgočasno, dvakrat dolgočasno!«

»Popihaj jo čez gore! No pa ti morda gospa še ni poslala mesečne plače?« vprašal je vitez Trd hudobno.

»Koščena duša! Ne vtikaj se v zakonske moje razmere! Oj to so bili drugačni časi, ko je grof Milan še živel!«

»In kakšni so bili časi tedaj?« oglasil se je sin, vitez Trd.

»Dobri časi, pravim vam, dobri časi! Ali jaz sem žejen in ženstva ni doma! Take priložnosti še ni bilo, gospodje! Ad pocula!«

Grof Egon je pozvonil ter slugi, ki je po peščeni stezi ročno prihitel, ukazal, da naj prinese vina. Pričeli so piti in pili so mnogo.

»In kako je bilo tedaj, ko je grof Milan še živel?« vprašal je sedaj tudi stari vitez Trd. Bil je radoveden kakor ženska.

»Dobri časi so bili tedaj, prijatelj, in vsak trenutek moraš obžalovati, da nisi grel takrat starih svojih kosti na tem Otoku!«

»Nisva se rada imela!« odgovoril je oni kislo.

»Saj pa ti, predragi mi vitez, tudi nisi človek, ki bi se prilegal takemu duhu, kakor je bil grof Milan.«

In baron Bontoux je lahno zлил kupo vina v svoje grlo.

»Mene pa je rad imel! In vsako spomlad, kadar mu je gospa grofinja delala skrbi, popihala sva jo tu sem. (Vso čast naši grofinji! Ali v zakonu, gospôda, imela je svoje težave! Saj me umete vsi, kaj hočem povedati! Imela je svoje težave! – –) «

»Kakor jih ima, recimo, tvoja gospa!« oglasil se je grof Egon.

»Tudi dobro, kakor jih ima, recimo, moja gospa. Ali grofinja Ana imela je svoje težave in mučila je grofa Milana z ljubosumnostjo

in z enakimi nadlogami. Kadar pa je bila presitna (odpustite mi ta izraz, gospodje!), splazila sva se tam gor po zavutih stopnicah v stolp v tisto malo čumnato in vina sva si dala prinesiti in pila sva in potopila v sladko to morje vse skrbi! Oj, to so bili časi!«

Leno se je naslonil v stol, gledal proti nebu in izpuščal oblake iz ust.

»In kako je bilo s tisto ›ljubeznijo?« povprašal je Egon. »Kako je tisto vse prišlo? Ti bodeš brez dvombe kaj gotovega vedel? Saj smo med sabo, in taka stvar se rada posluša!«

»Aha, tista ljubezen, tista ljubezen!« jecal je baron, ki so mu vinske moči že bile stopile v možgane. »Tudi tisto vem. Ubogi Milan! Prišlo je vse kakor huda ura, hitro, nepričakovano! Moj Bog, kaj pa da vem!«

Zalil si je vina v grlo. Drugi pa so radovedno napeli obraze.

»Prišlo je kakor nevihta, hipoma in nepričakovano! Spomladi je bilo. In kljunači so se ravno povračevali z juga. Lep lov je bil! Milan je imel nekega lisastega psa, ki vam je stal kakor kip. In nos je imela tista žival, gospodje, nos, da je že na sto korakov čutila perutnino! Dobra, krasna, lepega denarja vredna žival vam je bila!«

»Vraga! Pusti psa pri miru in povej, kako je prišlo potem!« ujezil se je grof Egon.

»Počakaj in ne jezi se! Kljunače sva hotela streljati ter lazila tam po olšju proti Strugi. Po gozdni stezi pa je nama prišla nasproti gospica iz Struge. Kakor gozdna vila je bila. V roki je nosila široki svoj slamnik, v lase pa si je bila vpletla divjo belo rdečo rožo. Kakor srna je plašno zrla na naju. Čez nežni obrazek se ji je razlila divna rdečica, da vam je bila nebeško krasna v svoji nedolžni lepoti. No, saj veste, jaz sem človek, ki je že od nekdaj pazil, da si je ohranil zakonsko svojo zvestobo! Ali toliko vam pa že povem, da mi je tedaj poželenje preplulo vse žile! In tudi grof Milan

se je zagledal v njo, vsa duša mu je silila iz plamtečih oči. V istem trenutku ga je zadela usoda! Že v istem trenutku bil je izgubljen, in odprlo se je brezno, ki ga je požrlo potem! Vse je trepetalo po njem! A bil je kavalir, rojen kavalir, pravim vam, in ženskam nasproti vedel se kakor med in cvetje. Takoj je predstavil mene za grofa otoškega in sebe ne vem že na kako ime. V trenutku smo bili v živem razgovoru. In če ste poznali grofa Milana, tako veste, kako je govoril, kadar je hotel ženski dopasti! Vse se je lesketalo in bli-skalo; dovtip je hitel za dovtipom, tako da je dekle, prišedše tedaj ravno iz samostana, z mokrimi očmi zrlo v njega ter vidno sesalo v sé vsako njegovo besedo. Pri ločitvi pa ji je poljubil belo ročico, ki se je, in jaz sem to dobro videl, tresla v njegovi. Lazila sva potem po gozdu okrog. Kljunači so frfotali pred nama, ali streljala jih nisva. »To je ženska! Bontoux! Ali si videl, kaka ženska je to!« Tako je zdihoval venomer. Končno pa se je ulegel v travo, vrgel puško od sebe ter tiščal razbeljeni obraz v rušo in dejal obupno: »Moj Bog, kaj bode sedaj! Kaj bode iz tega!« Od tistega dne pa je sam zahajal na kljunače in mene puščal doma. A potem se je vdal romantični tisti ljubezni s pregrešno strastjo. Vse dobro potrla je ta strast v njem! Pozabil je svoje žene, pozabil svojega otroka! Nekoliko tednov pozneje prišel je nekega dne v mraku domov. Prihitel mi je v sobo ter hodil nemirno po njej. Potem pa ga je zavest revnega življenja pretresla, omahnil je na stol ter zaječal: »Priatelj, poglej me in pljuvaj mi v obraz! Tako nesramne in zavržene kreature ni pod božjim soncem, kakor sem jaz!« In stokal je, in pravim vam resnico, da se je raztajal kakor otroče. Hotel se je umoriti samega sebe. Ali s sveta ni mogel, zavoljo tistega otroka ni mogel! In ne zavoljo tiste ljubezni! Ali taki smo, taki smo vsi! No, drugo pa veste vse. Saj se je umazano tisto perilo pralo po časopisih, da

je stvar se zvedela povsod. Bil je dober človek, dober človek! Ali strast in ženska sta naši večni pogubi! Sedaj pa pijmo, gospodje!

Taka je naša usoda! Kaj bi bilo, če bi ne zorelo vino na svetu!« pristavil je melanholično ter si nalil kupo.

»Škoda, da nisem poznal tega moža!« vzkliknil je vitez Rudolf. »Večkrat sem že čul govoriti o njegovi osebi in žalostna mu usoda zavila je spomin njegov v blesk vabilne romantike!«

»Kaj vi grofa Milana niste poznali?« vprašal je Bontoux.

»Nikdar ga nisem videl! Tedaj, ko se je umoril, bil sem ravno na univerzi,« odgovoril je oni rahlo. »Gotovo je bil lep človek, če je tako vplival na ženstvo!«

»Čakajte!« in baron je izvlekel umazano svojo listnico in iz nje še bolj umazano staro podobo grofovo. »Tu ga vidite! Tak je bil. Vino je rad pil! In ženske je rad imel! Vino, ženske in mene! Bog naj blagoslovi njegov spomin!«

»Vino, ženske in tebe!« vpil je grof Egon. »Ti si brez dvombe najslabši med to trojico! Ej, pa so ga pozneje tudi iz vode potegnili! Bolje bi bilo revežu, da ni pil vina in da ni rad imel žensk! Na vsak način pa bi bil bolje storil, da tebe, baron Bontoux, ni poznal nikdar!«

»In da je bil tvoj sorodnik, preljubi mi grof, je tudi obžaloval, in da te je tako poznal, kakor te poznam jaz, bil bi to še bolj obžaloval! Sedaj pa pijmo!«

Baron Bontoux se je po teh besedah zopet mirno naslonil v stol; drugi pa so pozabili nekdanjega nesrečnega gospodarja otoškega in govorili o konjih, o ženskah, uganjali šale, satirično se zbadali, ali končno vendar bili veseli.

Samo baron je molčal, risal s peto črte po pesku, sesvaljkal si cigareto za cigareto ter kadil skozi nosnici in usta. Ko pa se je mož z razbeljenimi svojimi možgani prilično s svojim obrazom obrnil

po vrtni stezi, ki je vodila od mosta sem, postavil se je nehote na tanki svoji nogi ter izpustil izmed zob robato kletvico. Vsa družba se je ozrla po stezi. Ondi je počasi kakor v sanjah stopala baronesa Zora iz Struge. Dolge lase je imela čez tilnik spuščene in samo z modrim trakom prevezane. Na bledem obrazu pa ji je čepel zopet tisti dobrovoljni smeh. Z mrtvim svojim pogledom premerila je pivsko družbo ter počasi pristopila k mizi.

»Baronesa,« vzkliknil je pijani Bontoux, »srečen bodem, če se še spominjate mojega obraza! Tu pa vam predstavljam izvrstno družbo! Grof Egon ... , viteza Trda, oče in sin! In jaz sem baron Bontoux, Jurij baron Bontoux!«

Gospodje so bili že toliko pijani, da niso čutili neprijetnega svojega položaja.

Gospica opazovala je nekaj časa baronov obraz in potem vprašala: »In kje je Serafina? Kje Lucija? K njima sem prišla in doma sem ušla. Bog ve, če se bo srdil brat Konstantin?«

Takoj se je zamislila ter zrla predse, kakor bi jo močno skrbelo, če bi se srdil brat Konstantin. A hipoma je zopet pozabila vse. Pristopila je h grofu. Tik njega na mizi je ležala podoba grofa Milana, katero je bil baron pozabil spraviti. Razširile so se ji oči. Nepremakljivo je stala nekaj časa kakor Nioba v kamen izpremenjena. Kri ji je zalila obraz. Smehljaj krog ustnic je izginil. S tresočo roko je segla po podobi. Bliže jo je prinesla očem – – a potem se ji je kakor zarja razširilo čez obraz in morda so se ji tedaj razklenile teme, v katere je bila zavita njena glavica.

»Milan!« vzdihnila je žareče.

»Da, to je grof Milan, baronesa!« odgovoril je Egon, tik nje sedeč.

»In kdaj bode prišel!« vprašala je hlastno.

»Prišel! Menim, da nikdar, baronesa!« odgovoril je oni brezsrčno.

»Nikdar! Nikdar! Oj tega vi ne veste! Brat Konstantin pravi, da pride gotovo!«

»Vaš brat Konstantin je bojzljivec in, če to pravi, tudi laže!«

Grof Egon se je v vojaški svoji naravi očitno kratkočasil z ubogo stvarjo, koprnečo pred njim.

»In kako, da ne pride?« vprašala je še ter s strahom in grozo uprla svoj pogled v grofa.

»Ker je mrtev, ha, ha!«

»Mrtev! In v zemljo zakopan!«

Oslabeli sta ji nogi, tako da se je zgrudila na kolena, Ali takoj je z divjim krohotom planila kvišku ter glasno govoreč odhitela po stezi.

»No, to bode danes baronu Konstantinu napravila litanije!«

S silo se je smejal grof Egon. A drugi se niso smejali in vsi so čutili, da je bila to neusmiljena in neolikana šala. In grof Egon je morda tudi sam to čutil, in v vinske njegove možgane vsiliti se je hotelo kesanje.

Ali z vinom ga je preplul. Vsem pa se je nekako dolgočasno zdelo in vino jim več ni teklo. Vstali so ter se razšli.

Dva dni pozneje sprehajala se je grajska gospoda po vrtu pozno v noč. Slavci so peli po grmovju in mrčes se oglašal iz vinnogradov od vseh strani. Kontesa Serafina in grof Egon, zopet sprijaznjena, hodila sta po samotnih stezah, in pravil ji je vse dovtipe, katere je le kdaj čul. Končno sta stopila na teraso, na severni strani otoka, od koder se je krasno videlo po vodi. Luna je bila ravnokar

priveslala izza hribovja in zvezda pri zvezdi se je utrinjala na jasnem oboku.

Z radostjo sta zrla po vodi, ki se je kakor kača izgubljala v temi.

Tedaj pa je kontesa Serafina lahko vzkliknila in s strahom segla po roki svojega spremljevalca. Grofu Egonu pa je hotela zastati kri po žilah.

Ravno pod teraso rastle je vrbovo grmovje v vodi. K njemu pa so bili valovi pripluli mrtvo žensko truplo. Bela obleka se je tesno prijemala njenih udov, lasje pa so plavali kakor zagrinjalo okrog nje. Roki je tiščala skrčeni čez prsi. Kadar pa so valovi pljusknili, tedaj se je vselej prikazal blede obrazek iz vode. Bila je baronesa Zora!

Ko so jo prinesli iz vode, dobili so v skrčeni ročici ostanke podobni, ki je nekdanj kazala obličje grofa Milana.

Smrt je bila nepričakovano udarila s koščeno svojo pestjo v veselo družbo na Otoku. Kakor listje v pišu razpršila se je takoj in hipoma je bil grad zapuščen, prazen in miren. Na vse strani so se razšli. Baronico Zoro pa so položili v zemljo – – in njen spomin se je tudi pozabil. – –

VI

Kontesa Serafina svoji sestrični Luciji

Na Otoku sem! In sedaj v tej zimi! Če se ozrem skozi okno, lomijo se veje pod težkim snegom. Kavke in vrane letajo po vrtu ter lačno kričijo. Voda je pokrita z ledom in nebo je sivo in temno. Dolgočasno je, dolgočasno, dolgočasno! Ali to ugaja mojemu dušnemu stanju! Zima mi je v duši. Lucija, jaz sem grozno trpela!

Tri leta je sedaj že preteklo, kar sem videla zadnjič ta pusti kraj. Tri leta, ali moje srce je postalo starejše za deset let. Za ves svet ne maram več. Tu pri oknu ti sedim ter zrem v dolgočasni dan in po moji duši se podé temne misli kakor zunaj sneženi oblaki po sivem nebu. Sama sem, sama, moj Bog, kako sama!

Kako je to vse prišlo! Ti veš, da je grof Egon letal za mano. In časih se mi je zdelo, da bi ga lahko rada imela! No, pa je bil bolj prebrisan, nego sem menila. Ko mu je pri hčeri stvar vršila se prepočasi, lotil se je matere! Čudno se mi je zdelo, da se je mama hipoma zopet pomladila! Črna obleka je zginila kar čez noč; vsako jutro pa si je z barvo nališpala lice! Nekega večera, ko sva ravno pri čaju sedeli in ko ni bilo pri nas nikake družbe, zvedela sem, kako in kaj.

»Pojdi iz sobe,« dejala je mama strežaju, »jaz moram s konteso govoriti!«

Tedaj sem vedela takoj, čemu da mama za danes ni bila povabila družbe. Hotela je sama biti z menoj!

Ko pa je sluga odšel, vzdihnila je trudno: »Serafina! Srce moje! Jaz te moram poljubiti!«

Pristopila je k meni ter me poljubila na čelo. Kmalu sem zvedela, kaj je hotela nenavadna ta izjava gorke ljubezni.

»Kaj ti je, mama?« vprašala sem skrbno. »Ali si bolna! Dozdeva se mi, da si čudno razburjena?«

»Serafina, dete moje!« dejala je tiho. »Ali bi se srdila, če bi se tvoja mama zopet omožila?«

»Mama!« vzkliknila sem od strmenja. Ni mi pustila govoriti.

»Poglej, grof Egon je danes poprosil za mojo roko!«

»Grof Egon!« planila sem kvišku, »grof Egon!«

»Da, grof Egon!«

»Moj bratranec!«

»Da, tvoj in njegov oče bila sta si brata!«

»Grof Egon, mama! Ti si ga pač zavrnila, predrznega tega človeka, ki uganja šalo s tvojo starostjo!«

»Zavrnila? Ne, jaz sem mu obljubila svojo roko!«

Bila sem otrpnela, od golega čudenja mi ni bilo mogoče besedice izpregovoriti.

»Grof Egon! Moj Bog, mama, saj vendar več – da tudi mene ljubi!«

»Modra, a snubi pa mene! Izbij si ga iz glave! Saj tako nisi za njega!«

In kako strupeno hudobno je govorila te besede!

Celo uro sva potem tiho sedeli v sobi. Ko sem končno povzdignila obraz proti mami, bila je le-tá v svojem stolu zaspala. V takem položaju je spala!

Zbudila sem jo.

»Ali greva spat, golobica!«

»Mama,« ihtela sem, »ti hočeš v istini stopiti v zakon?«

»V istini!« In zaspano je posegla z roko po slaščicah, ki so stale na mizi.

»To ni mogoče, mama! Ker veš, da je potem postavljena med naju stena, katera se prekoračiti ne dá! Potem se bodeš morala ločiti od svoje hčere!«

»Kakor želite, kontesa!«

»Tvoja zadnja beseda, mama!«

»Moja zadnja!«

»Lahko noč!«

A drugo jutro sem se odpravila in odpeljala iz očetne hiše. In sedaj sem tu, na Otoku, ki mi je kot dediščina pripadel po očetu, grofu Milanu. V srcu srd, nesrečo in temo! Čez noč sem bila premislila vse! Nikdar ne bodem moškemu v last, in gnusi se mi ta spol! Poglej sladko-modernega tega Egona! Kako se je zvijal okrog mene in kolikokrat se rotil, da me ljubi! A sedaj hoče vzeti žensko, ki je ne ljubi, ker bi bila lahko njegova mati! Tak je ta spol!

Tu na Otoku bodem živela kakor v puščavi! Pozabljena od vsega sveta in vedno pred očmi tiste grozne spomine, kateri so pokončali mojo vero v življenje.

Pozabljena od vseh! Samo če Ti, draga mi Lucija, oviješ okoli mene zlate svoje misli, zadostovalo bode to Tvoji nesrečni prijateljici. – –

VII

Kontesa Serafina je bila nepričakovana prišla na Otok.

Nekega belega jutra je stal gospod grajski oskrbnik Janez Igla pred otoškimi glavnimi vrati. Jezil se je nad hlapci ter si hladil bakreni svoj nos in bolečo svojo glavo, ki je bila pijana prej ta večer kakor vselej! Kar jo prikrevsa po cesti vaški pot Tone Tičar ter se gospodu oskrbniku z dobrovoljnim smehljajem že na deset korakov odkrije. Blizu prišedši pa postavi svoj košek na tla ter izvleče iz umazane rute majhno, drobno pisemce, katero pa je po njegovem mnenju po vseh nebeških dišavah dišalo.

Ali ko je gospod Janez Igla tisto pisemce prebral in pregledal, pograbil je z roko v grivaste svoje lase in dejal: »Hudiiiča!«

In ko je pisemce še enkrat prebral, dejal je še enkrat in še bolj zategnjeno: »Hudi-i-i-ča!«

Ali končno je bila vendarle resnica! Gospoda mu je prišla čez zimo na vrat, in ž njo je vzel vrag vse tisto prijetno pozimsko življenje, brez skrbi in polno pijače! Kontesa Serafina je v istini prišla. In kakšna je bila! Kakor osa. Vzela je gospodarstvo v svoje roke, kar se je videlo naravno, ker si je bila že prej pri sodniji kupila leta. Hotela je vse vedeti, račune, knjige, vse take oskrbniku Igli silno sitne stvari.

Vse je iztaknila v gradu, bila osorna, tako da je Janez Igla izgubil še tisto malo razuma, kar ga mu je bilo pustilo večletno zimsko pijančevanje. Skoro ves teden je bila kakor trn, ki je bodel vsakega. Ogledala je hleve, predale, žito, vino, ter se je srdila nad oskrbnikom. Nikomur ni privoščila dobre besedice. In ko je prišel vaški župnik, da bi jo obiskal, velela mu je dejati, da je bolna in da ga sprejeti ne more. Jedla je sama, pa skoraj nič. Časih je postrežnica tudi čula, da je v svoji sobi glasno jokala. Vse, z oskrbnikom Iglo na čelu, je prerokovalo, da se tako življenje dolgo ne bode dalo živeti in da bode konec – – bolezen.

Nekega jutra pa je kontesa v istini obtičala v sobi in čutila se je bolno, brez moči. Neprestano je jokala. In slugi je dejala: »Zdravnik naj pride!«

Ko se je gospodu Igli povedal ta ukaz, razjaril se je močno: »Zdravnik! Kakor da bi se pri nas doktorji kar z dreves tresli! V mesto bode kdo letel sedaj in po takem potu! Na Strugo po barona naj skoči eden! Bode imela vsaj plemenitega zdravnika!«

Dobro uro potem pa je prijezdaril baron Konstantin iz Struge. V trdi zimi je bil silno lahno opravljen. Kar ga nismo videli, bil se je postaral. Lasje na glavi bili so na mestih skoro sumnjivo beli; okrog oči, ki so temno zrle izpod čela, videle so se mu proge.

Osorno je ogovoril oskrbnika, ki se mu je ponižno priklanjal.

»Kdo je bolan?« vprašal je. »Pa je že bil kak pretep, ali pa je kdo padel v pijanosti po stopnicah. Kdo je bolan?«

»Kontesa.«

»Kakšna kontesa?«

»Naša kontesa, gospod baron!«

»Vaša kontesa! In čemu mene kličete?«

Že je hotel sesti zopet v sedlo.

»Bolezen je nevarna! Prišla je čez noč! In mesto je predaleč! Nevarnost je velika, vaša milost gospod baron! Pa smo dejali, gospod baron na Strugi ve gotovo toliko kakor tisti mazači iz mesta, pa smo vas poprosili, gospod baron!«

Srdito mu je vrgel v roko uzdna jermena ter stopil v vežo, da je vse rožljalo, ko je korakal po tlaku.

Pred njim je šinil sluga v sobo, da je povedal gospodični, da je zdravnik prišel. Slonela je v stolu, vse moči so ji bile izginile iz telesa, in čutila se je tako slabotno, tako nesrečno – – in tako nervozno, da ni mogla prenašati niti jasne svetlobe ne. Preproge pri oknih so bile izpuščene do tal, da je bilo prav močno mračno v sobi. Venomer so ji silile solze v oko in prepričana je bila, da je na svetu ni nesrečnejše stvari, kakor je ona.

Ko je baron srdit še vstopil, ni takoj razložil stvari. Premračno je bilo. Potem pa je tam pri mizi opazil bolnico. Z robcem si je prikrivala obrazek in tako slabotna je bila, da ni niti pogleda obrnila proti njemu, ki je bil po mehkem tepihu pristopil. Trudno mu je dvignila ročico nasproti, da bi počutil, kako ji bije žila.

In v svojo pest je vzel drobno, mehko, belo njeno ročico ter štel udarce razburjenega srca. Kontesa pa je vprašala potem: »Kaj mi je?«

»Nič!«

»Nič?«

»Prav čisto nič!«

Takoj se je postavila pred njega, vrgla robec na mizo, kri pa ji je napolnila lice.

Ali óni je ponavljal satirično: »Prav nič, kontesa! Premalo ste jedli in morda premalo spali. In sedaj ste bolni, ker ste prepričani, da kontesa Otoška o tem času, na tem kraju, pozabljena od vsega sveta, drugačna kakor bolna biti ne more!«

Kdaj je že čula ta glas in kje že videla to obličje? Pristopila je k oknu ter kvišku potegnila gardino, da se je svetloba razširila po sobi. Kdo je bil ta človek, ki se je predrznil praviti njej take stvari. Po vsem malem telesu se ji je srdilo vse in kipeče je hotela odgovoriti. Ali obrnivši se proti njemu, odkrilo se ji je vse in spoznala je svojega zdravnika. Tedaj pa se ji je kri zopet povrnila v srce, in ničesar ni vedela izpregovoriti.

»Ali bolni niste!« govoril je baron neusmiljeno. »Če pa hočete poslušati dobre svete, dajte vpreči še danes, še ta trenutek in odpeljite se v zimsko mestno življenje! To obnebje pri nas ne ugaja takim rastlinam, kontesa! Sneg in gosta megla sta slabi zadostili za svetli parket!

Da pa vas, milostiva, ne pustim brez zdravila, imate ga tu!«

Vzel je kupo na mizi ter jo nalil z vodo.

»Tu notri denite sladkorja in tisto pijte potem! Vsaki dve uri eno kupo!«

Postavil je kupo, na mizo, potem pa se priklonil ter odšel. Gospodična je zrla za njim, kakor da bi sama ne vedela, kaj se ji je zgodilo. Čula ga je, ko je z dvorišča odjezdil. Krčevito je posegla po robcu na mizi ter ga trla med prsti. Ugledavši pa kupo, polno vode, pograbila jo je hipoma ter vrgla po sobi, da se je voda razlila in steklo na sto koscev razletelo.

VIII

Kontesa Serafina svoji sestrični Luciji

Kako sem s čudnim svojim sosedom v dotiko prišla, sem ti že pisala. Ravno tega barona sem še potrebovala pri svojem dušnem stanju! Resnica pa je, da sem se že skoraj privadila zimskega svojega življenja. Ločena od vsega sveta, navezana sem čisto na svojo osebnost. In to mi zadostuje. Kaj mi hoče življenje v mestu? Tisti večni plesi, tiste razsvetljene dvorane, polne dolgočasnega modernega ženstva, ki se nevoščljivo opazuje ter bori s svojimi oblekami, polno tistih skrbnih mater, ki si sladke obraze napravljajo ena proti drugi, za hrbtom pa ostre sodbe izrekajo ena o drugi! Kaj mi hoče vse to? In pa šele tisti drobni gospodiči, z dolgimi nožicami po parketu drsajoči, s katerimi vse lahko govoriš, samo nič pametnega ne!

Ti veš, Lucija, da mi je pokojni moj oče, grof Milan, vzor vsega krasnega. Spomin njegov mi je veličastno drevo, okrog katerega se obvija trta moje duše proti večnim nebesom! Pri tem spomenu pogreznejo se grof Egon in druga taka bitja v morje vesoljnega pozabljenja! Takoj, ko sem bila prišla tu sem, bile so moje misli pri njem, ki je nekdanj tu živel in tu na Otoku umrl! Lucija, sedaj se mi

dejanje moje matere dozdeva še silovitejše! Kako je pač mogoče pozabiti takega moža, kakor je bil moj oče, pokojni grof Milan!

Spominjaš se gotovo še cerkve, sloneče na rebri nad Strugo. Pisala sem torej gospodu župniku, da bi ondi bral mašo v spomin njega, ki me je nekdaj v življenju tako ljubil. Častitega gospoda prosila sem tudi odpuščanja, ker nisem bila sprejela njegovega obiska. Došlo mi je prijazno pismo, da se je maša že oznanila po vaseh in da se bode služila ta in ta dan.

Tisto jutro pa je ljudstvo od vseh strani hitelo k cerkvi nad Strugo. Ko sva z župnikom, starim in bojzljivim gospodom, ki si mi ni upal pogledati v oko, dospela tja, bila je že zbrana množica na pokopališču. Tik cerkvenega vhoda pa sem videla prizor, ki je takoj raztogotil mojo dušo. Vsa čutja v meni so se razburila nad pogledom, ki se mi je odkril tedaj!

»Oj, tu je baron Konstantin s svojimi bolniki,« dejal je župnik. In prijazno je pozdravil čudnega tega zdravnika. Bil je obdan z vso bolnico. Tipal žile, gledal jezike (oprosti, ali pisati ti moram vse, da bodeš vedela ceniti plemenitega ranocelnika!) ter jemal umazano zavite otroke v svoj naročaj. Preiskoval je vse bolnike vse fare, ki so se tiščali okrog njega ter zrli mu v obraz s strahom in upi. Ali meniš, da me je pogledal! Kar zmenil se ni za moj prihod in ni se dal motiti pri zdravniškem svojem opraviilu. Stari gospod na moji strani je govoril nekaj o usmiljenem Samaritanu; mene pa je pretresla groza, in hitela sem mimo, da bi ne zrla dalje prizora, s katerim se je omadeževala rodbina tako starega pokolenja.

Potem se je pričela sveta maša. Njemu v spomin, ki je bil tako dober in tudi tako plemenit človek! Ni sence ni na njegovem imenu! In molila sem iz globokega srca k nebu ter častila neskončnega Boga, da mi je ohranil spomin njegov. Lucija! Kaj bi bilo z

mano, da nimam teh spominov? Ves čas med svetim opravilom stala mi je kakor svetnika jasna njegova podoba pred duhom!

Po maši je moral župnik s svetim obhajilom v goro. Prosil je odpuščanja, da me ni mogel spremiti do doma. Ostala sem nekaj časa v cerkvi ter čakala, da se je razkropila množica. Bala sem se, da bi zopet ne zadela na kako bolnico zunaj cerkve in na njenega zdravniškega barona! Ko sem čula, da je vse odšlo, stopila sem na plan. Cerkovnik, ki je že težko čakal, planil je k cerkvenim vratom ter jih zaklenil.

Bila sem čisto sama! Tedaj pa sem se spomnila tiste uboge baronese Zore in tistega dne, Lucija, ko sva obiskali raztrgano Strugo. Tudi tu sem je naju bila peljala ter nama pokazala grob svojega otroka. (Morda je bil to grob njenega brata?) Danes preobdali so me spomini na tisti dan z vso silo in pred svojo dušo sem gledala nežni nje obrazek in mrtve njene oči. In hipoma sem videla tudi, kako jo je priplula tistega groznega večera reka do našega otoka in kako se ji je privzdigovalo mrtvo lice iz hladnih valov!

Sedaj pa sem stala zopet na prostoru, katerega je ona nekdaj posipala s cvetjem. Bezgov grm, pod katerim je nama kazala mali grob, bil je še tudi tu in njegovo vejevje je sililo k tlom pod težo sneženo. Sneg je pokrival tudi malo gomilo. Ali glej ondi v zidu svetlo ploščo in na njej z zlatimi črkami: Zora!

Stala sem tik njenega groba! Tu so bile zakopane vse njene bolečine, vsa njena sreča, katero je hotela doživeti! Silna tuga me prešine! In morda, Lucija, morda je bolje ležati tu spodaj v zemlji kakor pa nositi svoje gorje tu zgoraj pod božjim nebom! Morala sem zaplakati. Danes sem stopila v zvezo z dvema mrtvima, ki se v življenju še poznala nista, katerih spomin pa se je harmonično združil v moji duši. K Bogu sem molila tudi za ubogo Zoro, ki je

bila pahnjena v življenje kakor cvet v pozni pomladi, da ga zaduše vročine poletne.

Obrnivši se od groba, stal mi je pri zidu baron Konstantin in s svojim očesom me gledal tako sovražno, Lucija, tako sovražno, kakor gleda morda pogubljeni angel na dušo, odvzeto oblasti njegovi!

Takoj sem si obrisala oči. Ta človek ni smel videti, da sem pretakala solze.

Pri zidu je slonel in dejal je divje: »Kaj tu iščete, pri teh grobovih, kontesa? Ti grobovi so Struški, in vi z Otoka nimate tu ničesar opraviti! Bati se je, da ne vstanejo mrličiči in da vam ne groze s koščeno svojo roko. Pustite jih v grobovih, saj vam bode še tako prerano zadonela tromba njihove obtožbe!«

Kako nevezano je govoril v svojem srdu. Obrisal si je z roko pot na čelu, zrl nekaj časa v daljo; potem pa se mu je zjasnilo lice, in sovraštvo mu je izginilo iz pogleda. Da, Lucija, oči njegove gledale so name nekako čudno mehko ali vendar neprijetno rahlo, kakor če sonce posije čez mrtvaško polje, čez bojišče, kjer ležijo pobiti ter zdihujejo ranjeni! Skoraj se mi je hotel smiliti, pa le nekaj časa, ker ti, Lucija, veš, da jaz tega človeka sovražim.

»Odpustite, kontesa! Časih mi zakipi kri v glavo in tedaj sem bolj osoren, kakor je moja želja!«

Pristopil je k meni ter mi hotel prijete roko. A nisem mu dodelila te dobrote, ker ni ravno častno, stopiti v dotiko z baronom, ki je ravnokar tipal s svojimi prsti umazane kmete!

Odšla sem s pokopališča. Stopal je tik mene, kakor bi se to umelo samo ob sebi. Že sva prišla blizu Otoka, ko se je ozrl po meni ter pričel zopet govoriti.

»Kontesa,« dejal je rahlo, »jaz bi vas prosil, da zapustite to mesto in da greste od tod!«

»Kako to, gospod baron?«

»Tako!«

»In vi bi to radi videli!«

»Istina je, da bi mi bilo všeč!«

»Všeč vam bi bilo?«

»Da, prav bi mi bilo!«

Glas mu je bil še vedno mehak.

»Prav bi vam bilo,« vzkliknila sem veselo, »prav bi vam bilo!
Vidite, meni je prav, da ostanem tu, in tako ostanem tu!«

Takoj se je raztogotil po svoji navadi.

»Vi ostanete tu! Tudi dobro! Časih se mi nehote vsiljujete v misli. Ali jaz še misliti, še misliti nečem na vas! Morda bodete zvedeli kaj, kar vam srca porahljalo ne bode! Potem pa bodete odfrčali prej, kakor menite! Jaz sem vas svaril! Z Bogom!«

Jezno je odšel.

Sedaj znam, da se srdi, če sem tu. Jaz ostanem tu! – – –

IX

Preteklo je nekaj tednov. Potem pa se je na Otoku oglasil gost, ki ga pričakovali niso. Mrzlega jutra, ko je bil mraz po oknih narisal najlepše rože in ko je megla zakrivala okolico, da se ni videlo deset korakov pred sé, tedaj je prižvenkljal grof Egon ter sredi otoškega dvorišča mogočno skočil z malih sani.

Janezu Igli pa je zarenčal ponosno: »Pripravite mi sobo in potem povejte gospici, da sem prišel. Zakurite tudi!«

Ko se je kontesi Serafini objavil njegov prihod, raztogotila se je tako grozno, da je letala po sobi in da od srda ni vedela, kaj bi počela.

Med tistim časom pa je hodil grof Egon po tlaku pred vežo ter čakal, da se mu soba zakuri. Ko se mu je povedalo, da je soba pregreta, dejal je lahkoživno: »Sedaj se malo pogrejem in kaj jesti mi dajte! Ali potem pridem takoj h kontesi! In vi, lisjak Igla, dajte mi dobrega vina, saj znate, da ne trpim slabe kaplje!«

Ko se je najedel in napil, pogledal se je v zrcalo ter odšel h kontesi. Z mirnim in priljudnim obrazom vstopil je pri njej v sobo in takoj pri vhodu vzkliknil: »Bog te pozdravi, Serafina!«

Tik mize je sedela, bleda kakor sveča. Ni mu odgovorila.

To ga ni prav nič motilo. Usedel se je na stol ter hladnokrvno dejal: »Sedaj, ko sem tako rekoč tvoj papa, draga Serafina, sedaj mi pač dovoliš, da zapalim cigaro v tvoji navzočnosti!«

In zapalil je v istini cigaro; njej pa je bliskal srd iz oči.

»Povej mi, čemu da si prišel!«

Komaj je izpregovorila te besede. A on se ni dal motiti.

»Sedaj sem torej tvoj papa,« in izpustil je oblak dima iz ust, »a stvar se ni hotela tako hitro napraviti, kakor sva mislila jaz in tvoja mama. Delali so nama zapreke v Rimu in drugod! No, končno se je le napravil zakon, kakor sva želela jaz in tvoja mama.«

Nekako satirično je nadaljeval: »In sedaj sva srečna zakonska, jaz in tvoja mama! Življenje nama teče boljše, kakor sva pričakovala, ljuba Serafina, ker se končno pri najinih letih o ljubezni govoriti ne sme. Tvoja mama nastavljala je nekaj časa malo dolge obrazke, ker prvo moje zakonsko dejanje je bilo, da sem ji prezentiral nekaj menic, katere je morala honorirati, kakor pravijo skopuhi. No vidiš, pa to se je kmalu pozabilo, in sedaj sem, kakor rečeno, srečni tvoj papa!«

»Prav dvomljiva čast je to zame!« odgovorila je strupeno mrzlo.

»Ti si še vedno polna tiste romantike, draga Serafina! Ti meniš, da mora k srečnemu zakonu pridejano biti nekaj tistega, kar imenujejo pesniki ljubezen! Ljubezen! Končno, se ta stvar zrabi, kakor se obrabi, recimo, šina na kolesu, da nekega lepega jutra odpade in da kolo več za porabo ni!«

»Čemu mi pripoveduješ vse to! Povej mi rajši, kako da si prišel danes tu sem, dragi mi papa Egon?«

»Tako je prav! S časom se me že privadiš, Serafina! Zapiši si torej v svoj spomin, da k zakonu ljubezen potrebna ni, ker ljubezen mine, zakon pa ostane! Kdor stopi z ljubeznijo v zakon, temu je

od pričetka nekoliko bolj mehko postlano, a nekega belega jutra se prebudi na trdem tlaku – – usoda mu je čez noč izpod zglavja izvlekla mehko blazino ljubezni. Kdor pa stopi brez ljubezni v zakonski stan, ta ima že od pričetka nekoliko tršo posteljo. Ali ta mu ostane za vse življenje, tako da mu ni prebiti tiste neprijetne izpremembe. Vidiš, to je moja filozofija o zakonu! Nekaj filozofije pa je dobro povsod!«

Še enkrat je vprašala jezno: »Čemu mi to praviš?«

»Čutil sem potrebo nekoliko opravičiti se! Ne opravičiti, to ni prava beseda! Ali – –«

»Opravičiti? Pred mano se ti ni treba opravičevati! Jaz vsaj hvalim Boga, da se je stvar iztekla tako, kakor se je!«

»Dobro! Sedaj ti tudi laže povem, čemu sem prišel tu sem, danes, v tem strašno dolgočasnem vremenu! Moj Bog, draga Serafina, kako si vendar v stanu viseti v tem gnezdu in pri teh meglah! Jaz bi umrl, da sem le en dan vkovan tu sem v ta pekel! Kaj pa počenjaš? Jaz bi ne vedel kaj početi. Ali ve ženske imate že bolj elastične nature in kratkočasite se v slučajih, ko moramo mi na široko usta odpirati! Ha, ha!«

Smejal se je suhotno.

»Sedaj je pa skrajni čas, da poveš, čemu si prišel! Ker vidiš, dragi mi Egon, jaz že komaj pričakujem, da zopet odrineš čez gore. Neljubo bi mi dejalo, če bi morala hlapcem ukazati, da čez prag vržejo sveto osebo tvojo, ki si tako rekoč moj papa.«

»Ti si silno energična postala! Kakor vojak, prav kakor vojak! Stvar se ti bode prozaična videla. Vrag vedi, kje je iztaknila tvoja mama, da sva midva časih glave stikala, in Bog zna, kateri hudobni duh ji je povedal, da sem jaz, ko so me napadali poetični moji momenti, tebi tudi pisaril. Saj veš, tiste otročarije! Jeli ti, da se ne srdiš, draga Serafina?«

Vstala je.

»Tiste otročarije! In mama sedaj spati ne more in dejala ti je: usedi se na železnico in glej, da mi prineseš tiste otročarije! A grof Egon se je prestrašil in kakor boječ zajec je priječal tu sem ter be-rači okrog mene, da bi dobil, s čimer bi zamašil usta svoji gospe!«

»Ti imaš dar prečudne kombinacije. Gotovo še ne veš, da je dobri naš Bontoux, Julij baron Bontoux, zadnjič tako nesrečno padel na ledu, da je malo dni potem umrl. In Lindenholz je zbla-znel popolnoma, ali to je pričakoval vsak pameten človek. In mla-di vitez Trd vzal je staro preklo, tisto baronico Holdenovo ... ha, ha! To je par! Ali govoriva zopet o tistih otročarijah! Glej, tvoja mama si je v glavico dejala, da ji moram tisto prinesiti. In položila me je v hudo in močno tiskalnico! Vidiš, draga Serafina, meni poide časih tisto, kar imenujemo denar. In to tvoja mama dobro ve! In posti me in nateza me in sedaj so tisti listi conditio sine qua non. A jaz sem zavezan s častno besedo in tako dalje. Pa saj sama veš, kako je!«

Ponosno je stopila v sosedno sobo ter od tam prinesla nekoli-ko z modrim trakom prevezanih pisem ter jih vrgla na mizo.

»Tu je tisto! Čisto sem bila pozabila na to! Vzemi!« Hladno je pristopil k mizi in urno spravil listine.

»Hvala ti, Serafina! Sedaj, ko sva praktični ta opravek dokon-čala, sedaj govoriva kaj – – familiarnega!«

Izvlekel je novo cigaro ter jo zapalil.

»In sedaj čepiš v trdi zimi kakor jež v svoji jami. Jaz in mama pa te srčno želiva pod svojo streho in komaj pričakujeva, da se povrneš! Pridi in sprejele te bodo mehke roke gorke ljubezni!«

Grof Egon je imel svoj poetični moment; malanholično je zrl za dimom, kojega je izpuščal proti stropu.

Obstala je pred njim.

»Prijatelj, morda se spominjaš tistega prizora, v katerem kraljič Hamlet očita svoji materi, da je stopila v zakonsko zvezo z morilcem svojega prvega moža! Na steni visita podobi umorjenega in pa tudi sedanjega kralja! Prva krasna kakor sonce, ravno vzhajajoče, druga pa izraz največje človeške podlosti! Ta prizor se mi vedno vsiljuje v spomin, kadar si predočujem tebe, dragi mi Egon, in duševno tvojo plitvost in revščino! Ene stvari ne bodem nikdar umeti mogla, da je moji materi mogoče bilo pozabiti grofa Milana, in to tebi na ljubo, ki si vendar tak kakor kopriva, rastoča za plotom! To sem ti morala povedati, da ne bodeš menil, da te po zaslugi ocenjevati ne znam. Sedaj pa sem tvoja pokorna hči ter ti želim srečen pot za večno!«

Hotela je stopiti v drugo sobo. Onemu pa so se hudobno zabliskale zelene oči.

»Kontesa, počakajte še malo! Ker sva že pri tem, da se prijazno pogovarjava o rodovinskih svojih stvareh ter pokladava na tehtnico duševno vrednost živih in mrtvih, počakajte še malo! Nekdaj smo sedeli tu doli na vrtu in vino je bilo razrešilo jezik našemu dobremu baronu, Juliju baronu Bontoux. In pravil nam je, kako sta z grofom Milanom, ki je bil pravi tvoj oče, zasledovala po otoških in struških gozdovih tisto blazno baronico iz Struge!«

Pristopila je bliže, in obraz sta ji prešinila skrb in strah, grof Egon pa je s sladkim glasom nadaljeval: »No vidiš, pa tedaj še ni bila blazna! Saj se je spominjaš, te baronice, ki smo jo potem izvlekli iz vode! Tedaj pa je bil grof Milan že poročen z grofico Ano in tebe je tudi že imel, draga Serafina! Dekle pa je zblaznelo potem, in ti, ljuba Serafina, imaš nekje tam gori pri cerkvi grob, v katerem ti počiva – bratec, ki ga nikdar poznala nisi! Ha, ha! Tvoj oče, ta tvoj vzor vseh vzorov, umrl je tudi, in sicer ravno tako kakor baronesa Zora! Skočil je sam v vodo in izvlekli smo ga iz

nje tam doli na produ pod Otokom! Nimam velike moralične vrednosti, to je gola resnica, ali če me položiš na tehtnico s svojim očetom, pokojnim grofom Milanom, potem, draga moja, v istini ne vem, kje bode večja teža! To sem ti moral povedati, v pojasnjenju, da veš, kaj in kako. Sedaj pa sem prijazni tvoj papa ter se ti v največjem prijateljstvu priporočam!«

Lahno žvižgaje je odšel iz sobe. Na obrazu pa se mu je kazala radost, ko jo je videl koprneti pod strašnim udarcem.

Že med njegovim govorom bila se je zgrudila na stol. Sedaj pa je zrla za njim kakor za mrtvaško prikaznijo. Oči so se ji napele in z roko je tipala okrog čela. Tema ji je hotelo postati pred pogledom. Vse okrog nje se je majalo, okrog srca pa se ji je napravljal bolesten krč. Njena duša bila je vržena iz svojega ravnotežja in valovi obupnosti so ji prepluli temnega duha. Njegov spomin! Okrog katerega se je kakor trta obvijala njena duša! Vse je bilo porušeno sedaj! Kjer je komaj še poganjalo cvetje, rastlo je sedaj trnje in osat! V grozo ji je postal jasen marsikateri temen trenutek v življenju preteklem! Kakor rešilno hladilo ulegla se ji je končno čez oblačno polje obupane duše misel: da je lagal, da ji ni govoril resnice, da ji je lagal iz hudobije! Resnica to biti ni mogla! Tedaj jo je prešinilo: baron Konstantin ve resnico!

Bliskoma se je dvignila in takoj je bila iz sobe. Kakor v megli je videla pri oknu, da so se vpregali na dvorišču konji v grofove sani.

Kakor blazna je odhitela po stopnicah na vrt. Razoglava je stopila na mraz, gazila po debelem snegu ter imela zavest, da ji mora baron Konstantin povedati resnico.

Čez most je hitela proti Strugi ter vlekla za seboj mokro svojo obleko. Čutila ni niti mraza niti ostrega piša, ki je zibal sneženo vejevje. Po slabem gozdnem potu se je trudila in ni se menila za vodo ne za blato, v katero je stopala s svojo nožico. Pot ji je lil po

licu, na glavi pa so se ji razdrle kite, da so se razpustili lasje ter ji mokri padali na ramo. Obleko si je oškropila čez in čez z umazanimi kapljami. Ali ona je le dalje hitela ter vedeti hotela, je li resnica, kar ji je povedal grof Egon.

Tam, kjer se pot zavije v znani hrastov gozd, prijezdil ji je slučajno nasproti baron iz Struge. Počasi je stopalo živinče, na katerem je sedel, in s težavo privzdigovalo kopita iz globokih luž.

Strmeč je obstal tik nje ter takoj skočil raz konja.

»Moj Bog! Kontesa, kako prihajate tu sem?«

Dvignila je roki proti njemu. »Gospod baron! – –«

Ni mogla govoriti. Baron pa se je skoraj hotel razsrditi po svoji navadi.

»In v takem vremenu in v taki opravi. Bolezen je neizogibna!«

»Gospod baron, povejte mi resnico! Grof Milan! Vaša sestra, baronica Zora! Ali je res? Povejte mi, ali je res? Jaz sem grozno nesrečna!«

V prvem trenutku ji ni vedel ničesar odgovoriti.

»Torej je vendar resnica!« je vzdihnila. Zapustile so jo zadnje moči in brez zavesti se je zgrudila v njegov naročaj. Usedel se je ž njo na mirnega, starega svojega konja, ki je, čuteč na svojem hrbtišču dvojno breme, melanholično povetil glavo. Potem pa je moral pričeti oster tek, ker so baronove ostroge neusmiljeno orale po njegovih rebrih. – –

Kakor otroka jo je držal v svojih rokah; blede njen obraz je slonel na prsih njegovih, in časih je čutil, kako je bilo njeno srce.

Povedati moramo, da baron Konstantin tedaj brez strasti ni bil. Ko je namreč podil se med visokimi smrekami in ko je opazil, da ni nikjer živega duha, ustavil je hipoma konja, sklonil se k bledemu obrazku ter poljubil mrzlo njeno lice! Hotel je predrzni

ta čin brez dvombe še enkrat ponoviti, kar je okrog ovinka zavila stara ženica. Kakor dekle je zardel ...

Potem pa je v divjem skoku prijezdnil na otoško dvorišče ter oddal sladko svoje breme strmečim deklam, ki so takoj pričele silovito jokati ter klicati Boga in vse svetnike božje na pomoč. – –

X

Minila je zima in na vseh mestih hiteli so spomladanski cvetovi iz zemlje. Tudi kontesa Serafina je bila ravno prebila dolgo bo-
lezen, boreč se s smrtjo med mrzlo zimo za mlado svoje življenje.

Sonce je rahlo sijalo. Na vrtu na znani terasi je sedela, slabo-
tna, bleda, in močno so se ji poznali znaki prebite bolezni. – –

Zaspano tožno je zrla na mimo hiteče valove in kakor v sa-
njah je trgala z drobnimi svojimi prsti list, katerega je bila ravno
prebrala. Koščke je pa metala v vodo. Pri njenih nogah je sede-
la kontesa Lucija in ljubezni polno svoje oko je dvigala skrbljivo
proti bolnici.

»Lucija,« je dejala trudno, »kdo je nama še pisal danes?«

»Tudi tvoja mama!« odgovorila je ona boječe.

»Kaj mi hoče?«

»Tu sem bi rada prišla čez poletje!«

Nejevoljno si je z ročico pogladila čelo. Na licu pa se ji je pri-
kazala rdeča lisa. Potem je izpregovorila mrzlo: »Piši ji, da naj še
počaka mesec dni!«

»In potem?«

»Potem bodem zdrava popolnoma in napravim ji prostor! Po-
tem naj pride grof Egon in kdor hoče!«

»In ti, Serafina?«

Kontesa Serafina ni odgovorila takoj. Na licu izginila ji je rdeča lisa in obrazek ji je postal silno blede.

»Jaz, Lucija, jaz bodem šla – – v samostan!«

Ona je plaha hotela vstati:

»Tiho, Lucija, tiho! Moj sklep je o tej stvari storjen!«

Kontesa Lucija bila je tako zelo osupnjena, da ni mogla izpregovoriti besedice. Takoj so se ji napolnile z solzami oči. Opazila je to kontesa Serafina.

»Lucija,« je zaihtela, »ne napravljaj mi bolečin! Poglej, zdi se mi, da nismo živeli prav, in dobro je, da se pokorimo. Nikari ne jokaj! Ali govoriva o drugi stvari!«

A govorica se ni hotela vneti. Sedeli sta tiho in tako mirno, da je v bližnji grm usedla se penica ter pričela žvrgoleti drobno svojo pesem. – –

»Ko bi v kletki tičala, bi pač ne pela!« izpregovorila je kontesa Lucija.

»Tiho, otroče! Nekaj sem te hotela še povprašati.«

Nekako sramežljivo je obrnila obrazek proti vodi.

»Vprašaj!«

»Kdo je bil pri meni, ko si prišla tu sem?«

Kontesi Luciji se je pri solznih očeh hotel napraviti smehljaj okrog krasnih ust.

»No tisti zdravnik iz Struge, baron Konstantin, ki pa pred teboj že davno ni več plemenit! Pravili so mi, da je prve čase cele noči prebedel pri tvoji postelji. Menda tisto sovraštvo med vama ni bilo tako strupeno, kakor si mi ti pisala! Vsaj ženstvu se je videlo, da je hodil mož prav upalih lic tedaj, ko se je tvoje življenje borilo s smrtjo! Ali sedaj, ko hočeš stopiti v samostan, te take posvetne stvari pač ne zanimajo več!«

Kontesi Serafini pokazale se niso samo rdeče lise na licih, temveč oblila ji je prav odločna rdečica ves obrazek.

»Hladno je! Pojdiva v sobo!«

Molče sta odšli z vrta.

Bolezen in druge bridke izkušnje zadnjih mesecev pokončale so bile pri kontesi Serafini ponos, ki se je šopiril v aristokratski njeni duši. S sklepom, da stopi v samostan, slekla je vse posvetno, kakor je predpisano za take položaje. Postala je silno pobožna; skoraj vsak dan se je služila maša v cerkvi nad Strugo; ubogim pa je delila miloščino, da so klicali vse nebeške blagoslove na njo! Da se je pri takih razmerah morala sprijazniti s svojim sovražnikom in končnim dobrotnikom, to ji je ukazovala vest pa tudi sveta vera, ki nam zapoveduje ljubiti sovražnike.

Dan za dnem ozirala se je po stezah, ali ne prihaja baron Konstantin, ki je vendar moral vedeti, da hoče otoška kontesa stopiti v samostan ter se za vse življenje odtegniti pregrešnemu svetu. Saj se je po vsej srenji govorilo o njeni pobožnosti in o svetih njenih namerah. Ali barona ni bilo!

Ker je živela v zavesti, da mora kot prihodnja samostanka izrjavati najmanjše koreninice pregrešne ošabnosti v svoji duši, in ker je imela tudi zavest, da dolguje hvaležnost njemu, ki ji je stregel v silni bolezni, odločila se je lepega dne, da gre na Strugo, pomirit se z baronom Konstantinom.

Že na poti so se ji borili po duši čudni občutki. Stopivšo v zapuščeno struško dvorišče pa je skoraj zapustil pogum in pobožni njeni naklepi so se hipoma raztopili. Ali naposled se je zopet ojačila.

Na dvorišču je bilo še vse tako kakor nekdanj. Pred umazanimi hlevi nekoliko polomljenih vozov, takoj pri dvoriščnem vhodu pa star in brez dvombe že tudi slep pes, ki še vstal ni, ko je stopala tujka mimo njega. Nekoliko kuretine je greblo po gnojnih kupih ter se razpršilo pri dekletovem vstopu. Nikjer ni bilo videti človeškega obraza. Boječe je stopala po stopnicah navzgor. Velikanske razpoke v zidu so pričale, da Struga ni prav varno bivališče in da bode častitljivo to poslopje kmalu se razlezlo na vse štiri strani.

Nekje na koridoru prišel ji je nasproti razmršen deček z metlo v roki. Odprl je usta ter povzdignil roko, kakor da hoče potegniti umazan klobuček z las. Ali takoj je pomislil, da je to samo ženska. Pustil je torej pokrivalo na glavi ter čakal, kaj bode izpregovorila. Ali kontesa je molčala. Prestrašila se je brez dvombe pri čudni prikazni tega strežaja.

Mož je moral končno vendarle izpregovoriti.

»Sam sem doma! Babnice plevejo v logu; on pa je na vrtu.«

Kontesa je povprašala po baronu. Sporazumela sta se, da je »on« baron in da je na vrtu.

Mlademu možu se je razbistrilo po možganih in mislil si je, da bode gotovo prav, če jo popelje v »njegovo« sobo. Dejal je: »Tamle stanuje! Tam čakajo tudi gospodje iz kaplanije, če pridejo sem!«

Peljal jo je v njegovo sobo, ki ni bila zaklenjena, ukrasti tako ni bilo kaj.

»Iskat ga grem!«

Porinil jo je skoraj skozi vrata, katera je potem hitro zaprl. Bila je sama v tuji sobi. Okno je bilo prepreženo. Pri mraku je opazila, da stoji v prostoru tudi postelja. Bila je tedaj v spalnici barona Konstantina. Prestrašila se je tako, da je takoj pohitela v sosedno sobo, v katero je pri odprtem oknu sonce sijalo. Bilo je to prav revno bivališče: nekoliko stolov, miza, na njej pisalno orodje;

nekaj knjig in mnogo medicinskih steklenic. Usedla se je na stol pri mizi. Zeblo jo je. Iz debelega in razpokanega zidovja razširjal se je hlad kakor v kleti. Postalo ji je dolgčas. Skrbelo jo je tudi, da ga morda ne bode, da je šel kam v goro in da ga bode zaman pričakovala. Tudi po stropu so se videle razpoke, in po kotih predli so pajki svoje mreže. Mislila si je, da mu manjka ženske in da je človek revež, ki mora stanovati v takem prostoru. Na steni nikjer podobel! Še gledati ni kaj. Obrnila se je k mizi, pri kateri je sedela. odprla je knjigo, učeno medicinsko delo. Takoj jo je zopet zaprla. Tedaj je zapazila pričeto pismo na mizi. Takoj se je obrnila, ker je povsem nespodobno prebirati tuja pisma. Zopet je pričela šteti razpoke po stropu, pajčevine po kotih, ter zopet jemala učeno knjigo v roke. Pri tem pa si je vedno mislila, komu da pač piše. Morda ženski, in kaj? Obstati si ni hotela, da ji je hudo dejala zavest, da je to pismo morda namenjeno – – ženski. Ali vendar je bilo tako. Počasi je zavila glavico zopet proti mizi. Hotela je zapaziti, da je zapisano na listu – – njeno ime! Da, tu se je jasno bralo: kontesa Serafina! Ni je ženske, ki bi v takem položaju premagala izkušnjava! In tudi naša kontesa je ni! Komaj se ji je dozdevalo, da je videla zapisano svoje ime, že je nagnila obrazek k tujemu listu ter brala, kar ni bilo pisano za njo.

»Dragi prijatelj! Po dolgem molku zopet nekaj vrst od starega tvojega puščavnika! Očetna hiša mi razpada, srce razpadlo mi je že davno! Kakor drevo sem s suhimi vejami. Zapustil bodem stari kontinent ter se preselil v novega! Evropa je za mé prestara in tudi jaz sem prestar za njo. Časih je dobro, če se drevo presadi v tujo zemljo. Potem raste, ki prej ni moglo. Slovo torej jemljem. Tudi pred tvoj prag prihajam. Znana ti je vsa beda, s katero so udarila nebesa mojo ubogo rodovino. Ali danes naj ti je povedano, da je usoda prihranila meni najhujše. Človek, ki je najsilovitejše

povzročil mojim, zapustil je otroka, hčer. Sovražiti bi jo moral, ali sovražiti je ne morem! Samovoljna, samoglavna ženska je, ali sovražiti je ne morem. V prvem trenutku, ko sem videl ošabno to bitje, padlo je seme v moje srce! Bog zna, koliko sem se trudil, pozabiti jo, ali usoda ni hotela! Letos v trdi zimi prišla je ta kontesa Serafina tu sem. Iz gole samoglavnosti! Njena mati, stara ženska, vzela je mladega vojaka. A to je razsrdilo gospico hčer. Mladi očim pride za njo. Prepirala sta se. Med preprirom pa ji je povedal čudno zgodovino o očetu grofu Milanu. V mrazu je hotela k meni na Strugo, da ji povem resnico. Med potom jo srečam slučajno. Izvršila se je scena, kakor je pri ženski navada; omedlela je, in na svojem konju sem jo prinesel na Otok. Med potom pa me je hudobni duh premotil, da sem jo poljubil na lice. Od tedaj pa me hoče pamet čisto zapustiti. Pred zrcalom stojim in štejem si sive lase na glavi. Napravljam si opomine, da sem vendar že v letih, v katerih se človek ne sme obnašati kot zaljubljen učenec. Ali kaj mi pomaga vse to! Človek je slabotna stvar. In starejši ko postaja, manj ima zavesti, da je smešen v takem in takem položaju. Kakor dež po razsušenem polju razlije se mi časih po duši zavest, da hoče morda usoda na ta način zopet združiti, kar je bila razmetala poprej z neusmiljeno svojo roko! Jaz in kontesa Serafina naj bi zopet zedinila Otok in Strugo! Vidiš, tak otrok sem postal! Pri vsem tem pa je najhujše, da me kontesa Serafina sovraži in da čisto nič ne ve, kake plamene je povzročila v moji duši! Moj duh je bolan! Ironiziram se samega sebe! Ali brez uspeha. Sedaj pa sem si zapisal radikalno zdravilo: preselitev v Ameriko! To bode vsaj pomagalo! Prihodnji list pa že dobiš iz Minesote ali pa iz pobrežja mogočnega Misisipija! – –«

Dalje ni brala! Kar ji je srce preplavljalo, ni bilo samostansko, pač pa popolnoma posvetno. Baron Konstantin jo ljubi! To se ji je

dozdevalo tako čudno ter ji bilo tako nepričakovano, da je morala – od sreče jokati. Nagnila je glavico na mizo, na list, kateri ji je bil povedal njegovo skrivnost.

Ko pa je prišel baron Konstantin, topila se je še vedno v solzah. Dobro je čutila, da je vstopil. Ali glavice si ni upala privzdigniti tedaj. Odločno se je sramovala. Bil je toliko diplomatičen, da je v hipu razvidel razmere. Pogumno je pristopil k njej ter se še celo predrznil, da ji je privzdignil glavico. To bi bil storil vsakdo izmed nas. Videl je razžarjen obrazek in dvoje solznih oči. Okrog ustnic pa se ji je napravljajl smehljaj ter oznanjeval, kaj hoče solza v očesu. Ali naj bi bila govorila? Nam se dozdeva, da ni bilo potrebno.

Kdor pa ju je pol ure pozneje videl na poti proti Otoku, roko v roki, kdor je opazoval, kako sta postajala ter se pogledovala ki-peče, kdor je videl, kako je tedaj, ko sta stala pred grmom divjih rož ter občudovala njegovo cvetje, resnega barona glava prišla v sumnjivo dotiko z njeno, vedel je lahko vse, če je bil tudi samo površen opazovalec reči okrog sebe.

Struga je sedaj razvalina. Na Otoku pa je vse polno življenja, vse polno otroškega krika! Baron in baronica občutita še vedno tisto srečo, ki je delež ravno pričetega zakona. Preteklost je pozabljena in vsi upi se opirajo na prihodnost. In mi želimo, da bi jima vir zakonske te sreče tekkel še dolgo časa in da bi ne usahnil tako kmalu, kakor se le prerado zgodi v prozaičnem našem življenju!

--

